

XXXIX. TÖRVÉNY-CZIKK

a műemlékek fentartásáról.⁽¹⁾

(Szentelést nyert 1881. évi május 24-én Kihirdettetett az országgyűlés mindkét hazában 1881. évi május 28-án)

I FEJEZET.

A muemlekekről és azok gondozásáról

1. §. A muemlekek jelen törvény védelme s a vallás- és közoktatásügyi minster felügyelete alá helyezettnek.

Műemlek elnevezés alatt értetik a földben vagy a földszínen lévő minden olyan építmény és tartozéka, mely történelmi- vagy művészeti emlék becsével bír.

2. §. A ki ilyen építményt felfedez, tartozik azt az építmény helyének községi előljáróságánál azonnal bejelenteni.

A felfedezett építmény tulajdonosa és birtalója kötelesek azt a községi előljáróságánál történt bejelentéstől, illetőleg a bejelentéséről vett értesítéstől számított 60 napig érintetlenül hagyni. Ha a felfedezett építménynek 60 napig érintetlen hagyása a tulajdonos jelentékeny kárával járna, ezen kötelezettség 30 napra korlátozható. E körülmény a tulajdonos által a községi előljáróságának bejelentendő és igazolandó.

A községi előljáróság a felfedezésről, valamint az esetleg fenlorgó sürgősségről saját felettes hatósága útján a vallás- és közoktatásügyi minsterhez kérelem nélkül jelentést tenni, s a felfedezett építménynek érintetlen fentartásáról gondoskodni köteles.

A vallás- és közoktatásügyi minster a felfedezett műemlék mint rendszert 60 nap alatt, a helységelőljáróság által igazolt sürgősség esetében pedig 30 nap alatt intézkedik, mit ha nem teljesít, megszűnik a tulajdonosnak a felfedezett építmény érintetlen hagyására vonatkozó kötelezettsége.⁽²⁾

3. §. A vallás- és közoktatásügyi minster esetről-esetre határozza meg, hogy mely építmények tartandók fenn, mint műemlékek, valamint azt is, hogy a föld alatt gyantott műemlékek felfedezése, vagy a részben felfedezettek feltakarása vegett, ásatások eszközöltessenek-e.⁽³⁾

4. §. A fentartandónak nyilvánított műemléket a tulajdonos saját költségén épységben fentartani köteles, javításokat, bővítéseket vagy átalakításokat azon csak a vallás- és közoktatásügyi minster engedélyével, s az általa meghatározott módon tehet.⁽⁴⁾

(1) A korábbi szilkozas tekintetében v o a vallás- és közokt. min. 1872. apr. 7. 3371 sz. rend a magyarországi muemlekek iderzlenes bizottságának felallitása tárgyában (1872 R. T. 484)

V o. 1871. XI. t. cz. a herceg Eszterházy tele képtár, kézirajz- és rezmetszet-gyujtemeny megyetele tárgyában, 1894. XXXIII. t. cz. egy központi művészeti kiállítás épület letesiteseéről és az erre szükséges költségek fedezeséről

V o. 1880. márcz. 30. 7925 sz. földm., ipar- és keresk. min. rend a fennallott czemek tulajdonat képezett mutárgyak gyujtése és feltarjlesztése tárgyában (1880 R. T. 160)

(2) V o. 15. §.

(3) V o. 11. §.

(4) V o. 6. §. 40. §. 1 p.

5. §. Ha a magántulajdonos a fentartást a vallás- és közoktatásügyi miniszter felhívása daczára elmulasztja, valamint ha az építményen engedély nélkül javításokat, bővítéseket vagy átalakításokat tesz, a vallás- és közoktatásügyi miniszter a műemlék kisajátítását elrendelheti.⁽¹⁾

6. §. Ha a fentartandónak nyilvánított műemlék az államnak, valamely törvényhatóságnak, községnek, avagy törvényesen bevett vallásfelekezet egyházának a tulajdonát képezi; s az utóbbi esetben, ha az egyuttal mint templom vagy kápolna isteni tiszteletre használtatik, a mennyiben ezen tulajdonosok a 4 §-ban foglalt kötelezettségeket nem teljesítenék: a vallás- és közoktatásügyi miniszter a mű, vagy történeti emlék fentartását, esetleg annak szükséges kiigazítását, vagy stílszerű helyreállítását elrendelheti és végrehajthatja. A felmerült költséget a tulajdonos közigazgatási végrehajtás terhe alatt megteríteni tartozik.

Ha azonban valamely község, vagy egyház vagyoni állapota a tulajdonát képező mű- vagy történeti emlék fentartásának s esetleg stílszerű kiigazításának költségei által annyira terheltetnék, hogy ez által háztartásában zavar állana be: a vallás- és közoktatásügyi miniszter, a mennyiben a műemléket fentartani kívánja, a költségeket egészben vagy részben az erre szánt országos alaphoz fedezi.

7. §. Megszűnik a bevett vallásfelekezetek egyházának, valamint a magántulajdonosoknak a fentartásra vonatkozó kötelezettsége:

1. ha a műemléket képező és isteni tiszteletre használt templom vagy kápolnára nézve az illető egyház a vallás- és közoktatásügyi miniszternek bejelenti, hogy a műemléket isteni tiszteletre többé nem használja és egyébként is fentartani nem akarja;

2. ha a magántulajdonos a vallás- és közoktatásügyi miniszternek bejelenti, hogy a műemléket fentartani nem akarja.

Tartozik azonban mindkét esetben a tulajdonos a műemléket, ha a szabad rendelkezésre a vallás- és közoktatásügyi miniszter által előbb fel nem jogosítottatik, a bejelentéstől számítandó 60 napig érintetlenul hagyni.⁽²⁾

8. §. Ha a tulajdonos az előző §-ban előírt bejelentést megtette, a vallás- és közoktatásügyi miniszter vagy feljogosítja őt szabad rendelkezésre, vagy elrendeli a műemlék kisajátítását.

Ezen utóbbi esetben tartozik a tulajdonos a műemléket a kisajátítási eljárás befejezéséig érintetlenul hagyni.

9. §. Ha a föld alatt gyantott műemlékek felfedezése vagy feltakarása ezelőből a vallás- és közoktatásügyi miniszter által elrendelt ásatásokba a föld tulajdonosa bele nem egyezik, azok megkezdése előtt az illető terület végleg vagy ideiglenesen kisajátítandó.

(1) V o 23 §.

(2) V o 8 § 10 s 1 p.

II. FEJEZET.

A muemlekek fentartása czéljából szükséges kisajátításról.⁽¹⁾

10. §. Végleges kisajátításnak helye van a jelen törvény értelmében, a tehermentes tulajdonjognak a muemlekek országos alapja részere leendő megszerzése végett:

1. azon földterületre és tartozékaira nézve, a melyen vagy a mely alatt a fentartandónak nyilvánított müemlék van. a 4 és 7. §-ok eseteiben; ⁽²⁾

2. azon földterületre és tartozékaira nézve, a melyen a vallás- és közoktatásügyi minister ásatásokat rendel, és a mely felett épület áll.

3. azon földterületre és tartozékaira nézve, a melyek ideiglenesen kisajátítottak, s a melyek a vallás- és közoktatásügyi minister által három évnél tovább szükségeltetnek; ha a tulajdonos az ideiglenes kisajátítás meghosszabbításába bele nem egyezik.

11. §. Ideiglenes kisajátításnak a jelen törvény értelmében helye van azon földterületre, a melyen a vallás- és közoktatásügyi minister a 3 §. értelmében ásatásokat rendel, és a mely felett épület nem áll.

Kentésfalak az ideiglenes kisajátítást nem akadályozzák. ⁽²⁾

12. §. Kisajátíthatók nemcsak a 10 és 11 §-ban említett ingatlanok, hanem a rajtok vagy alattok lévő muemléket környező földterülethől is annyi, a mennyi a tudományos czél elérésére szükséges. — valamint a muemlékhez jutathatás végett, a legközelebbi közutig terjedő annyi földterület is a mennyi a kocsin való közlekedést lehetővé teszi.

13. §. A kisajátított ingatlan birtokrendezés-tagosítás, vagy más czímen más ingatlannal fel nem cserélhető és el nem darabolható mindaddig, míg rajta a müemlek fentartatik.

14. §. A muemlekek biztosítása czéljából eszkozlendo kisajátításoknál, a kisajátítási anyagi jogra es az eljárásra nézve az 1881 évi XLI. törvényezik összes határozatai alkalmazandók, azonban a fentebbi szakaszokban foglaltakon kívül még a következő elterésekkel.

a) az 1881 évi XLI. törvényezikben a közmunka- és közlekedési minister hatáskörébe utalt teendőket a muemlekek kisajátítása eseteiben a vallás- és közoktatásügyi minister teljesíti. ⁽³⁾

b) a kisajátítandó muemlék kártalanítandó értékének birói becslése alkalmával annak történeti vagy művészeti becsé tekintetbe nem vétethetik. ⁽⁴⁾

c) mindaddig, míg a kártalanítási összeg jogereje egyezséggel meg nem állapított, s illetőleg a míg a kártalanítás felett első birói határozat nem keletkezett, a vallás- és közoktatásügyi minister jogosítva van e kisajátítástól visszalépni s ez esetben a kisajátítási eljárás azonnal megszüntetendő. A kik azonban az eljárás folyamathá tetele által kárt szenvedtek, per útján teljes kártérítést követelhetnek.

(1) V. u. 1881. XLI. t. cz. 67. §.

(2) V. u. 12. §.

(3) V. u. a kisajátításról szoló 1881. XLI. t. cz. 5. §-a.

(4) V. u. 1881. XLI. t. cz. 23—30. §§.

III FEJEZET.

Büntető határozatok.

15. §. Az, a ki történeti vagy művészeti emlék becsével bíró s a földben levő építményt vagy a földszínen levő építménynek történeti vagy művészeti emlék becsével bíró, eltakart tartozékát fedezte fel, s a 2. §-ban előszabott feljelentést a felfedezés napjától számutandó 8 nap alatt megtenni elmulasztotta: 5—100 frtig terjedhető bírságban marasztalandó

A bírságban nem marasztalható el oly személy, kőről műveltségi állapotánál fogva fel kell tenni, hogy a felfedezett tárgy emlékecsének ismeretével nem bír.⁽¹⁾

16. §. Az, a ki a fentartandónak nyilvánított műemléket vagy ennek tartozékát onhatalmulag ledönti, lebontja vagy rongálja, vagy ennek ledöntését, lebontását vagy rongálását elrendeli, vagy saját telkén megengedi; a mennyiben cselekvénve a büntető törvény szerint büntetendő cselekvényt nem képez. 50—500 frtig terjedhető bírságban marasztalandó s azon felül tartozik turni, hogy a műemlék, a mennyiben helyreállítható, az ó költségén állíttassék helyre

Ha ezen törvenyellenes cselekmény azon törvényhatóság-, község- vagy egyházközség- vagy képviselőtestülete határozatának kitolyása, a mely a műemléknek tulajdonosa, a gyűlés vagy képviselőtestület azon tagjai marasztalandók el egyetemlegesen a bírságban, a kik az illető határozat hozatalához hozzájárultak.⁽²⁾

17. §. A 15 és 16 §§ eseteiben az eljárás és ítélethozatal, valamint a végrehajtás is azon kir járásbírság hatásköréhez tartozik a mely az illető műemlékre vonatkozólag területi illetőséggel bír.

A behajtott bírság a műemlekek fentartására szolgáló alapba szállítandó be.

18. §. A járásbírság a 15 és 16 §§ eseteiben a kihágások iránti eljárás szabályai szerint jár el

Az eljárás csakis a vallás- és közoktatásügyi minster kívánatára indítandó meg, s a penzbírság szabadságvesztés-büntetésre át nem változtatható

A helyreállítási költségek megtérítése iránti jog (16 §) a járásbírság előtt sommas eljárás útján érvényesítendő

IV FEJEZET

A muemlekek országos bizottságáról.

19. §. A vallás- és közoktatásügyi minster a jelen törvény végrehajtása körül a muemlekek bizottságának meghallgatása es szakszerű véleményének átvetele után intézkedik.

20. §. A műemlekek országos bizottsága egy elnökből, egy előadóból, egy titkárból, egy építészből, s több rendes és levelező tagból áll. kiket a vallás- és közoktatásügyi minster nevez ki

(1) V. o. 17. 18 §§.

(2) V. o. 17. 18 §§., továbbá az 1878. V. t. cz. 123 §-ának es az 1879. VI. t. cz. 80 §-ának büntető rendelkezését.

21. §. Az elnök és bizottsági tagok fizetést nem huznak

Az előadónak és az irodai és levéltári teendők végzésére is hivatott titkárnak rendes évi fizetése a költségvetésben állapítatik meg

Kiküldetés esetén az elnök és a bizottság tagjai két lovas kocsis bérét, vaspályán a II-ik osztály, gőzhajón az I-ső hely árat számíthatják fel, s napidíjul az elnöknek naponként 8 frtra, a bizottsági tagjainak naponként 5 frtra van igényük.

A műszaki felvételek díjait estről-estre a vallás- és közoktatásügyi miniszter állapítja meg

22. §. Az országos bizottság, a műemlékek felett a felügyeletet rendszerint vidéki (levelező) tagjai, — s a mennyiben közigazgatási intézkedés szükségére merülne fel, a közigazgatási bizottságok útján gyakorolja

A közigazgatási bizottságok tartoznak az országos bizottság felszólítására eljárni, valamint eljárásukról évenként rendszeren jelentéseket tenni.

23. §. Az országos bizottság kiadásai, valamint a kisajátítások, a felvételi, tatarozási és helyreállítási munkálatok költségei, mennyiben az utóbbiak a műemlékek kegyurai vagy tulajdonosai által nem viselhetnek, illetőleg meg nem térítetnek (h. §.), a műemlékek fentartására évenként megszavazott országos javadalomból, s a mennyiben egyházakról van szó, az illető egyházak fentartására rendelt forrásokból fedeztetnek

24. §. A műemlékek országos bizottságának levéltárában őrzött torzskönyvek és rajzok mindenki által megtekintethetnek azok lemásolására a bizottság elnökének engedélye szükséges

Záróhatározatok.

25. §. A műemlékekre nevezve felmerülő minden jogi és közigazgatási ügyben a vallás- és közoktatásügyi minisztert a közalapítványok királyi ügyigazgatója képviseli

26. §. A jelen törvény alapján eszkozlendo kisajátítási eljárásokra vonatkozó minden beadvány, jegyzőkönyv, becslevel, nyilatkozat, egyezség, szerződés, határozat és felelkezés, helyeg- és illetékmentes

27. §. Az 1871. évi XVIII t. cz. 26 §-ának f) pontja ezen törvény rendelkezései mellett érvényben marad. (1)

28. §. A jelen törvény végrehajtásával a vallás- és közoktatásügyi és az igazságügyi miniszterek bíznak meg

(1) Jelenleg az 1871. XVIII t. cz. 26 §-ának f) pontja helyett a közszekrekről szolo 1886. XVII t. cz. 24 §-ának f) pontja van érvényben. E pont szerint csak a törvényhatóság jóváhagyása után hajtható végrehajtás alá a közszekrekről oly határozata, a mely történelmi és műemlékek fentartására, átadására és lebontására vonatkozik

XL. TÖRVÉNY-CZIKK

a földadó szabályozásáról szóló 1875: VII. t. cz. nemely intézkedéseinek módosítása tárgyában.⁽¹⁾

(Szentelést nyert 1881 évi majus 20-en Kihirdettetett az országgyűlés mindket hazában 1881 évi majus 31-en)

1. §. Az 1875. évi VII. t. cz. 2, 3, 40., 41, 42, 43, 44, 45., 47, 48, 49, 50. és 51. §-ai hatályon kívül helyezettnek, s helyettük a következő §§-ok léptetnek érvénybe.

2 §. Az 1875. évi VII t. cz. 2 §-a helyett rendeltek:

A pénzügyminister felhatalmazatik, hogy mi- helyt a kataszteri tiszta jövedelem a jelen tör- veny 8 §-a értelmében végleg megállapított a törvényhozásnak alább jelzett intézkedéseig a földadót az új kataszteri munkálatok alapján százalékban vethesse ki, hogy az állami

földadó összege a földterhermentesítési járulek- nekul 20 000,000 forintot meg ne haladjon.⁽²⁾

Az egyenlő felszólalások elintézése után (jelen törvény 15. §-a) a pénzügyminister a tiszta jö- vedelem vegösszegeben esetleg előállott külön- bözetre való tekintettel, az adószázalék megál- lapítása végett törvényjavaslatot terjeszt a tör- vényhozás elé.⁽³⁾

Ha azonban egyes földbirtokosoknál az ekkép kivett földadó összege az ugyanezen birtokra a megelőzőt évben kivett földadószeget 10%-nál többel meghaladná, ezen adótöbblet részletenkint lefizethetése, az illető birtokos kérelmére, 6 százalék késedelmi kamattal, az adófelügyelő által legkelebb három évre terjedő halasztás adandó: az adófelügyelői végzés a közigazgatási bizottsághoz, innen a pénzügyi közigazgatási bírósághoz, ennek eltelébeptéig a pénzügyministerhez teletbevezhető.⁽⁴⁾

3. §. Az 1875. évi VII t. cz. 3 §-a helyett rendeltek:

Az állami földadó a tiszta jövedelem után minden földreszletre egyenlő százalékban vettetik ki.

A földterhermentességi járulekot Horvát-Szlavonország önállólag kezelven a volt határőrvidéki részeknek e részbeni mentessége továbbra is fentar- atván, az állam többi részeiben a földterhermentesítési alap évi szükséglete- mez megkívántató összeg külön százalékban fog kivettetni, melynek összege azonban tízenegymillió forintot meg nem haladhat

⁽¹⁾ E törvényt a melyvel összefügg az 1881 XLII t. cz. (az 1875 VII t. cz. érintett területekre vonatkozó rendelkezéseinek megváltoztatásáról) lenyegesen módosította az új földadó-kataszteri munkálatok eredményei ellen érvényesíthető felszólalások elintézésének módjáról szoló 1884 VII t. cz. V. o. meg a föld- adó-kataszteri nyilvántartásáról szoló 1885 XVII t. czikket és a földadó szabályozásáról szoló 1875 VII t. czikket.

V. o. a phylloxera vastatrix terjedése ellen teendő intézkedésekről szoló 1883 XVII t. czikket és a fölőterületeknek adandó újabb állami kedvezményekről szoló 1891 I t. czikket.

Az 1881 XL t. cz. alapján végrehajtott általános új földadó-kataszteri munkálatok eredményei ellen érvé- yesíthető egyenlő felszólalások elintézéséről V. o. 1884 XII t. cz. V. o. továbbá 1881 jun 13. 36 418 sz. pénzügymin. rend a földadó-szabályozása vonatkozó és az 1875 VII. 1876 XV. 1881 XL. és az 1881 XII t. czikkekből kivont érdemleges intézkedések rendszeres összeállítására tárgyában (1881 R. T. 606) pénzügyminiszter 1883 decz 24. 72 988 sz. rend az új földadósorozati munkálatok eredményei alapján teendő adókülső megállapítása tárgyában (1883 R. T. 1867) 1890 febr 1. 36,875 1890 sz. pénzügy- min. rend a földadótartozás egyenlőnkint elvonása tekintetében észlelt szabálytalanságok megszüntetése tár- sában (1890. R. T. 187)

⁽²⁾ E bekezdést módosítja és pótolja az 1883 XLVI t. cz. I §-a.

⁽³⁾ E bekezdést érvényben fentartja az 1883 XLVI t. cz. I §-a.

⁽⁴⁾ V. o. 9. §.

mánybizottságból áll, melyek egyikének székhelye Budapest, a másikénak Berlin. A kormánybizottságok mindegyikének elnöke az ország közoktatásiügyi minisztere, vagy az általa megbízott személy. A kormánybizottságot egyébként a magyar-német kultúrkapcsolatokban érdekelt hivatalos szervek képviselőiből kell összeállítani. A két kormány mielőbb közölni fogja egymással a bizottságok tagjainak névsorát.

A vegyes bizottság, függetlenül a kormánybizottságok üléseitől, évenként legalább egyszer előzetes megállapodás után összeül váltakozva Magyarországon és Németországban.

XXII. Cikk. A jelen egyezmény meg fog erősíttetni. A megerősítési okiratok a lehető legrovidebb időn belül Budapesten fognak kicseréltetni.

Az egyezmény a megerősítési okiratok kicserélését követő 30. napon lép életbe.

XXIII. Cikk. A jelen egyezmény időbeli korlátozás nélkül köttetik; mindazonáltal a Magas Szerződő Felek bármelyike felmondhatja. Felmondás esetén annak kézhezvételétől számított hatodik hónap elteltével az egyezmény hatályát veszti.

Ennek hiteléül a meghatalmazottak a jelen egyezményt aláírták és pecsétjükkel ellátták.

Készült két eredeti példányban magyar és német nyelven azzal, hogy mindkét szövegnek ugyanaz az érvénye van.

Berlin, 1936. május hó 28-án.

3. § Jelen törvény kihirdetése napján, azonban az 1. §-ban említett egyezmény életbeléptetésétől kezdődő hatállyal lép életbe. Végrehajtásáról a magyar királyi vallás- és közoktatásügyi miniszter gondoskodik.

VI. TÖRVÉNYCIKK

a városrendezésről és az építésugyról.⁽¹⁾

Megjelent az Országos Torvénytár 1937. évi május hó 11-en kiadott 5. számában

I. Fejezet. Városrendezés.

1. §. (1) Minden városnak meg kell állapítania a városfejlesztési tervét. A város fejlesztése érdekében

a) meg kell határozni a városias kialakításra szánt területet és el kell végezni annak vízszintes és magassági felmérését;

b) a felmérés alapján meg kell állapítani az általános és részletes rendezési tervet;

c) teleknyilvántartást kell vezetni.

(2) Az általános rendezési tervben legalább 1 : 5000 méretarányú térkép, valamint műszaki leírás alapján ki kell jelölni a városias kialakításra szánt terület beépített, illetőleg beépíthető részeit és meg kell határozni, hogy e terület egyes részein milyen (zárt sorú, szabadonálló, előkertes vagy más

(1) A törvényjavaslatot a m. kir. belügyminiszter és a m. kir. iparügyi miniszter 1936. évi november hó 18-án nyújtotta be. — A képviselőház közgazdasági és közlekedési valamint közigazgatási bizottságának jelentése 1936. évi december hó 2-án kelt. — Képviselőházi tárgyalása 1937. évi január 26—28., február 3—5., 9—12.-én tartott 173—183-ik ülésében, harmadszori olvasásán pedig 1937. évi február hó 16-án a képviselőház 184-ik ülésében volt. — A felsőház kereskedelmi és közlekedési valamint közigazgatási bizottságának jelentése 1937. évi március hó 9-én kelt. — Felsőházi tárgyalása 1937. évi március hó 16—17-én tartott 40—41-ik ülésében volt.

rendszerű) építkezés kotelező, ezenfelül ki kell jelölni a városias kialakításra szánt területnek azokat a részeit is, amelyeket a város az utak, közkertek, füves terek, vaspályák, továbbá a nagykiterjedésű, zajos, bűzös, tűz- vagy robbanásveszélyes és más elkülönítendő üzemek, végül a gyógy- és üdülőhelyek, sportterületek és kiállítási területek vagy egyéb nagyobb közcélú intézmények és berendezések elhelyezésére rendel.

(3) A részletes rendezési tervben legalább 1 : 1000 méretarányú térkép alapján a beépített, illetőleg beépítésre kijelölt területre vonatkozóan meg kell határozni az utak szintjét, emelkedési viszonyait és tagozását, az épületek építési vonalát, az épületmagasságot, az építési telkek méreteit, a telkek beépítési módját, a közműhálózat elhelyezését és a városrendezés szempontjából jelentős egyéb lényeges körülményeket.—

(4) A teleknyilvántartás tájékoztató jellegű. E nyilvántartásban fel kell tüntetni:

a) az általános rendezés alá vont területen lévő minden telek forgalmi értékét;

b) az általános rendezés alá vont minden telekre és épületre vonatkozóan az e törvény alapján megállapított, úgyszintén az olyan közigazgatási természetű jogokat és kotelezettségeket, amelyek nyilvántartását az iparügyi miniszter a belügyminiszterrel egyetértően elrendeli.⁽¹⁾

(1) (M. i.) A városrendezés csak akkor felelhet meg a gyakorlati igényeknek, ha a város egész területére kiterjedő, alaposan átgondolt városfejlesztési tervre támaszkodik, amely a város fejlődése szempontjából figyelembejövő minden tényezővel számol. Így a város külterületének gazdasági vagy más rendeltetés szerint tagozását és az esetleges későbbi települések irányát, úgyszintén a városban létesíteni kívánt jelentősebb intézményeket és berendezéseket, sőt nagyjában a városrendezés programját is, az előreláthatóan betartható időrend szerint a városfejlesztési tervében kell megállapítani.

A városrendezés a városias kialakításra szánt területen megvalósításra vagy legalábbis kezdeményezésre érett feladatokhoz igazodván, egyben a városfejlesztés tavolabbi céljait szolgálja. A városfejlesztésnek, másfelől a tulajdonképpeni városrendezésnek terve között tehát szorosan szoros a kapcsolat. Ha a városfejlesztési terve szerint múzeum, színház, új iskola, kórház, gyógyhely, üdülőhely, laktanya, pályaudvar vagy más hasonló intézmény létesítése, bővítése, illetőleg áthelyezése volna kívánatos, a megfelelő helyről és környékének kiképzéséről már a városrendezés keretében kell gondoskodni, máskülönben a városfejlesztés céljaira vagy a városrendezés eredményei tekintetében helyrehozhatatlan veszteség állhat elő.

A törvényjavaslat a városfejlesztési és városrendezési tervek előkészítését minden törvényhatósági jogú és megyei városban kotelezővé teszi. Ezzel máris mindenütt megállítja a kedvezőtlen városkép kialakulásának folyamatát, ezenfelül a jövő fejlődésre nevezve is új, határozott irányt szab.

A tulajdonképpeni városrendezést annak a területnek kijelölésével kell kezdeni, amelyet városias kialakításra szánnak. Némelyik városnak egész területe ilyen, máshol azonban, így különösen olyan városban, amelyet mezőgazdasági vagy szőlőművelés alatt álló nagyobb külterület vesz körül, a város területének csupán egy része jöhet figyelembe. Ennek a területnek kijelölése fokozatosan is történhetik.

A városrendezés első technikai művelete: a városias kialakításra szánt terület vízszintes és magassági felmérése; ilyen előzetes felmérés nélkül megfelelő városrendezést el sem lehet képzelni. A felmérésnek a törvényjavaslat tulajdonképpeni célján túl eső jelentősége is van, nevezetesen az ingatlanulajdon tekintetében ma sok helyen kuszalt, bizonytalan állapot megszüntetését megkönnyíti s így hiteljogi szempontból is figyelembejövő eredményt képvisel.

A városrendezés tervezési munkája az általános rendezési terv elkészítésével kezdődik; ez a terv a városias kialakításra szánt terület helyes beosztását tartalmazza. Az általános rendezési terv megállapítása lényegében közigazgatási határozat, amely elrendeli, hogy az említett területet zártkörű, villaszerű beépítésre, bűzös, tűzveszélyes gyárak elhelyezésére, parkok létesítésére és más meghatározott célokra a határozathoz mellékelt térképen és műszaki leírásban megjelölt tagozás szerint kell felhasználni.

Részletes rendezési tervet csak arra a területre kell megállapítani, amelyet már beépítettek vagy az általános rendezési terv szerint beépítésre kijelöltek. Ez a terv az említett területnek, illetőleg a terület szűksége szerint megállapított kisebb egységeinek az összes figyelembejövő körülmények szempontjából megkívánt, egészen részletes rendezését tartalmazza, nevezetesen meghatározását mindazoknak az adatoknak, amelyek szerint az illető területen a telkeket, épü-

3 §. (1) Az iparügyi miniszter a belügyminiszterrel egyetértően közérdekből:

a) a várost — Budapesten és környékén a Fővárosi Közmunkák Tanácsát — a rendezési terv megváltoztatására kötelezheti;

b) a várost valamely közmű egész tervének bemutatására kötelezheti;

c) az általános rendezésre tervpályázat tartását rendelheti el;

d) a városias kialakításra szánt területet, továbbá a rendezési tervet vagy ennek részét, úgyszintén a rendezés megváltoztatásának tervét bármely városban megállapíthatja;

e) a felmérés elvégzését, a rendezési terv elkészítését és megállapítását, valamint a teleknyilvántartás vezetését részletesen szabályozhatja.

(2) A belügyminiszter az iparügyi miniszterrel egyetértően közérdekből:

a) az általános rendezési terv megállapítására megszabott határidőt meghosszabbíthatja, olyan városra nézve pedig, amelynek már kész terve vagy legalább is felhasználható korábbi felmérési adatai vannak, megfelelően megrovidítheti;

b) a felmérést a város költségére elvégeztetheti;

c) az előző bekezdés d) pontja esetében a várost arra kötelezheti, hogy a munkák költségét egészen vagy részben viselje.

(3) A miniszter az (1) és (2) bekezdésben megjelölt ügyekben a város háztartási költségvetése szerint biztosított, illetőleg a jóváhagyott fedezet figyelembevételével határoz. A miniszter az (1) bekezdés d) pontja, valamint a (2) bekezdés b) és c) pontja alapján csak a város meghallgatása után és csak olyan feladat elvégzése iránt intézkedhetik, amelyet a város kellő idő alatt egyáltalában nem vagy nem megfelelően teljesített.

(4) Minden telek tulajdonosa vagy birtokosa köteles tűrni, hogy telkén a rendezési terv elkészítéséhez szükséges munkát elvégezzék s a szükséges berendezést ott tartsák, de a város az okozott kárt megtéríteni köteles.

(5) Az általános és részletes rendezés alapjául szolgáló felmérési adatokról, térképekről és leírásokról, továbbá a teleknyilvántartásról bárki részleges

kelljen emiatt megokolatlanul sokáig függőben tartani. A részletes rendezési terv mindenütt ahhoz a helyhez igazodik, amelyre az általános terv szerint az illető helyet fel kell használni.

Budapest székesfőváros rendezési tervét az 1870: X. törvényeikként a Fővárosi Közmunkák Tanácsa állapítja meg. A törvényjavaslat ezt a helyzetet fenntartja.

Valamely város általános rendezési tervének végrehajtása más városra is kihat. Így, ha a házas vagy tűzveszélyes üzemeket a szomszéd városra kedvezőtlen helyen telepítik, emiatt a másik város rendezése jórésben hátravalónak bizonyulhat. Ezért a szomszédos vagy egyébként érdekelt városok általános rendezési tervének megállapításánál az illető városok érdekeit különösen figyelembe kell venni.

Az általános rendezési terv hatályához kormányhatósági jóváhagyásra van szükség. Az általános terv állandó jellegű, mert hiszen hosszú időre szóló városfejlesztési tervre alapul s csak egész kivételesen fordulhat elő, hogy a város területének korábbi rendezés szerint meghatározott célra rendelt részt később más célra kell fordítani. Az általános terv a városias kialakításra szánt terület egészét felölelő egységes rendszer lévén, a terv bármely részének megváltoztatása az egész városkép alakítására kihat, s így a terv egyéb részeinek megváltoztatását is szükségessé teheti. A (6) bekezdés szerint az általános rendezési terv megváltoztatásához ugyancsak a miniszter jóváhagyása kell.

A részletes rendezési tervek a kisebb területi egységek fokozatosan kialakuló, részletes műszaki elrendezését tartalmazzák. Ezeket a terveket az egyik-másik vonatkozásban időnkint kínálkozó jobb vagy gazdaságosabb műszaki megoldás vagy más követelmény érdekében gyakran meg kell változtatni. E tervek kötelező, rendszeres felülbírálnak a várható eredménnyel arányban nem álló költséget és idővesztést jelentene, ezért a részletes tervek és azok változásai kormányhatósági jóváhagyást nem igényelnek. Az esetleges érdekeérelmek szabályszerű jogorvoslat útján szüntethetők meg.

A városrendezési terveket azok városgazdasági jelentőségére és műszaki természetére való tekintettel a belügyminiszter és az iparügyi miniszter együtt hagyja jóvá.

§. (1) Az iparügyi miniszter a belügyminiszterrel egyetértően közérdekből:

a) a várost — Budapesten és környékén a Fővárosi Közmunkák Tanácsát — a rendezési terv megváltoztatására kötelezheti;

b) a várost valamely közmű egész tervének bemutatására kötelezheti;

c) az általános rendezésre tervpályázat tartását rendelheti el;

d) a városias kialakításra szánt területet, továbbá a rendezési tervet vagy ennek részét, úgyszintén a rendezés megváltoztatásának tervét bármely városban megállapíthatja;

e) a felmérés elvégzését, a rendezési terv elkészítését és megállapítását, valamint a teleknyilvántartás vezetését részletesen szabályozhatja.

(2) A belügyminiszter az iparügyi miniszterrel egyetértően közérdekből:

a) az általános rendezési terv megállapítására megszabott határidőt meghosszabbíthatja, olyan városra nézve pedig, amelynek már kész terve vagy legalább is felhasználható korábbi felmérési adatai vannak, megfelelően megrovidítheti;

b) a felmérést a város költségére elvégeztetheti;

c) az előző bekezdés d) pontja esetében a várost arra kötelezheti, hogy a munkák költségét egészen vagy részben viselje.

(3) A miniszter az (1) és (2) bekezdésben megjelölt ügyekben a város háztartási költségvetése szerint biztosított, illetőleg a jóváhagyott fedezet figyelembevételével határoz. A miniszter az (1) bekezdés d) pontja, valamint a (2) bekezdés b) és c) pontja alapján csak a város meghallgatása után és csak olyan feladat elvégzése iránt intézkedhetik, amelyet a város kellő idő alatt egyáltalában nem vagy nem megfelelően teljesített.

(4) Minden telek tulajdonosa vagy birtokosa köteles tűrni, hogy telkén a rendezési terv elkészítéséhez szükséges munkát elvégezzék s a szükséges berendezést ott tartsak, de a város az okozott kárt megtéríteni köteles.

(5) Az általános és részletes rendezés alapjául szolgáló felmérési adatokról, téképekről és leírásokról, továbbá a teleknyilvántartásról bárki részleges

kelljen emiatt megokolatlanul sokáig függőben tartani. A részletes rendezési terv mindenütt ahhoz a célhoz igazodik, amelyre az általános terv szerint az illető helyet fel kell használni.

Budapest székesfőváros rendezési terveit az 1870. X. törvényeikként a Fővárosi Közmunkák Tanácsa állapítja meg. A törvényjavaslat ezt a helyzetet fenntartja.

Valamely város általános rendezési tervének végrehajtása más városra is kihat. Így, ha a húzos vagy tűzveszélyes üzemeket a szomszéd városra kedvezőtlen helyen telepítik, emiatt a másik város rendezése jó részben hiábavalónak bizonyulhat. Ezért a szomszédos vagy egyébként érdekelt városok általános rendezési tervének megállapításánál az illető városok érdekeit különösen figyelembe kell venni.

Az általános rendezési terv hatályához kormányhatósági jóváhagyásra van szükség. Az általános terv állandó jellegű, mert hiszen hosszú időre szóló városfejlesztési terven alapul s csak egész kivételesen fordulhat elő, hogy a város területének korábbi rendezés szerinti meghatározott célra rendelt részét később más célra kell fordítani. Az általános terv a városias kialakításra szánt terület egészét felölelő egységes rendszer legyen, e terv bármely részének megváltoztatása az egész városkép alakítására kihat, s így e terv egyéb részének megváltoztatását is szükségessé teheti. A (6) bekezdés szerint az általános rendezési terv megváltoztatásához ugyancsak a miniszter jóváhagyása kell.

A részletes rendezési tervek a kisebb területegységek fokozatosan kialakuló, részletes műszaki elrendezését tartalmazzák. Ezeket a terveket az egyik-másik vonatkozásban időnkint kínálkozó jobb vagy gazdaságosabb műszaki megoldás vagy más követelmény érdekében gyakran meg kell változtatni. E tervek kötelező, rendszeres felülbizálása a várható eredménnyel arányban nem álló költséget és idővesztést jelentene, ezért a részletes tervek és azok változásai kormányhatósági jóváhagyást nem igényelnek. Az esetleges érdeksérelmek szabályszerű jogorvoslat útján szüntethetők meg.

A városrendezési terveket azok városgazdasági jelentőségére és műszaki természetére való tekintettel a belügyminiszter és az iparügyi miniszter együtt hagyja jóvá.

másolatot, illetőleg kivonatot kérhet. A másolatok, illetőleg kivonatok díj-szabását az iparügyi miniszter a belügyminiszterrel egyetértően állapítja meg. (1)

4. §. (1) Utat, valamint közműhálózatot létesíteni, bővíteni, szabályozni, továbbá építési telket alakítani és építkezni s általában bármely művet vagy berendezést létesíteni csakis a városrendezési tervnek megfelelően lehet.

(2) A városrendezési terv a város háztartásának költségvetésével, illetőleg a jóváhagyott fedezettel biztosított mértékben hajtható végre. A belügy-miniszter az említett mértékben:

a) a városrendezési tervnek vagy a terv meghatározott részének (út- és

(1) (M. i.) Egyik-másik városban a megfelelő rendezési tervek megállapításánál nehézségek merülhetnek fel. A törvényjavaslat az ilyen esetekben figyelembejövő egyetemes érdekek biztosítása céljából a belügyminiszter részére kellő felhatalmazási keretet nyújt.

Ott, ahol megfelelő városkép kialakítása akár a beépítés mai módja, akár a szükséges kolt-ségek hiánya miatt jelentősen nagyobb akadályba ütközik, a városrendezés uteme természetesen lassabb lesz. Ezt már a tervek elkészítésénél is figyelembe kell venni. A törvényjavaslat lehetővé teszi, hogy ilyen helyen a tervek elkészítésére megszabott határidő meghosszabbítható legyen. Az általános rendezési terv határidejének meghosszabbítása automatikusan a felmérésre és a részletes tervekre is kihat.

Felmérés már több városban történt, sőt itt-ott rendezési tervek is készültek. Az ilyen korábbi munkálatok eredményét az új rendelkezéssel összhangba hozható mértékben hasznosítani kell. Ahol erre mód van, az új terveket is arányosan rövidebb idő alatt lehet megállapítani. Az épít-kezesek tekintetében az új tervek megállapításáig a 19. §. (5) bekezdését kell alkalmazni.

A törvény végrehajtása során számolni kell azzal a lehetőséggel, hogy valahol a rendezési tervek nem közvetlenül a város érdekében, hanem általánosabb közérdekből kell megváltoztatni. Ilyen eset például, ha a közlekedés fejlesztése vasúti pályaudvar áthelyezését követeli meg vagy, ha honvédelmi szempontból a város valamelyik részén új rendezést kell megállapítani, sőt előfordulhat, hogy a város érdekében való változtatáshoz is a kormányhatóság határozottabb kezde-ményezésére van szükség, ezért a törvényjavaslat felhatalmazást ad arra, hogy közérdekkel indokolt esetben a város rendezési tervének megváltoztatására legyen kötelezhető.

Közműhálózat építésének műszaki részletei szükségessé tehetik, hogy a közmű egész terve elbírálás alá kerüljön, ilyen esetben az illetékes miniszter a közmű egész tervének bemutatását kívánhatja meg.

A városrendezés a műszaki tudományok elkülönült, fejlettebb ága, amelynek hazánkban is kiváló elméleti képviselői és gyakorlati szakemberei vannak. Viszont fejlettebb követelményeknek meg-felelő általános rendezési terv elkészítése több helyen a város műszaki igazgatásának keretét meghaladó feladatot jelenthet, ezért gondoskodni kell arról, hogy akár általában, akár egyes városokra nézve tervpályázat tartása legyen elrendelhető. Tervpályázat elrendelésének joga magától értetődően a tervpályázat megtartásának szabályozására is jogot jelent. Ilyen szabályzat már van; de ez nem kielégítő, mert kötelező ereje hiányzik, másfelől csak az építkezésre vonat-kozik s a fokozott igényeket egyébként sem elégíti ki. A városrendezésnek tervpályázat alapján megoldása külföldön is bevált. Eltekintve részletes feladatokra vonatkozó kísérletektől, különös figyelmet érdemel, hogy München városa már 1893-ban az egész területre kiterjedő szabályozást tervpályázat alapján oldotta meg.

Megeshetik, hogy valamely város rendezési tervét egyáltalán nem képes megfelelően meg-állapítani vagy a megszabott határidőre bármily okból nem állapítja meg. Az is előfordulhat, hogy valamelyik városban egészen vagy részben elkészült a rendezés terve, de annak kötelező ereje emelese különleges helyi viszonyok miatt késik. Végül szomszédos városok között kívánatos, hogy a terveket mindegyikre nézve összhangban állapítsák meg. Az említett és azokhoz hasonló esetekben a tervek megállapításának ügyet esetleg magának a miniszternek kell kezébe vennie s neki kell gondoskodnia arról, hogy a tervek elkészüljenek vagy, ha már készen vannak, rövidebb kötelező erőre is emelkedjenek. A miniszter a rendezési terveket természetesen akár saját közgeivel vagy más hatóság illetőleg intézmény közgeivel, akár tervpályázat útján készíttetheti. A Budapest környéken levő városokban a Fővárosi Közmunkák Tanácsának igénybevétele is számításba jöhet. Ha valamelyik város rendezésének tervét maga a miniszter állapítja meg, a törvényhatósági bizottságnak, illetőleg a megyei város képviselőtestületének határozatára magától értetődően nincsen szükség.

A rendezési tervek kötelező jellege a rendezéshez tartozó adatok, térképek és leírások nyilván-osságát jelenti. Ez a nyilvánosság természetesen csak a közérdeknek megfelelő keretekben érvényesülhet. A törvényjavaslat nem zárja ki, hogy a hatóság akár betekintést is engedjen az igazoltan érdekeltnek, amennyiben ez közérdek veszélyeztetése nélkül megtörténhetik. Ha az érdekelt fel bizonyos adatokról részleges másolatot, illetőleg kivonatot kér, az, hogy a részletesség keretében milyen adatok s hogyan hozzáfértesse a fel rendelkezésére, szintén a közérdek meg-felelő merlegelésén múlik.

kozműhálózat létesítésének, bővítésének, szabályozásának) meghatározott időre végrehajtását elrendelheti:

b) kozmű létesítését, bővítését közérdekből olyan helyen is elrendelheti, amely nem esik a városrendezési terv alá.

(3) A belügyminiszter az előző bekezdésben megjelölt ügyekben a város és az iparügyi miniszter meghallgatása után határoz.

(4) Magánfél a városrendezési terv meghatározott időre végrehajtását nem követelheti.

(5) Ahol e törvény útról rendelkezik, a rendelkezést utcára, térre, valamint az úthoz tartozó hídra is alkalmazni kell.⁽¹⁾

II. Fejezet. Telekfelosztás, telekhatárrendezés, telektátalakítás. Kisajátítás.

5. §. (1) A város beépítésre kijelölt területén telek felosztásához az építésügyi hatóság engedélyre szükséges. A város beépítésre kijelölt területén kívül — ideértve a városias kialakítása ki nem jelölt területet is — telek felosztásához hatósági engedély csak akkor szükséges, ha a felosztás következtében nyolcszáz négyszogoltnál kisebb telek keletkezik. Az utóbbi esetben az engedélyt a hatóság megtagadhatja, ha a telekfelosztások következtében a terület rendeltetésének és a város érdekeinek meg nem felelő település keletkezik.

(2) A város beépítésre kijelölt területén telek felosztására a hatóság csak az 5. és 6. §-ban meghatározott rendelkezéseknek megfelelően adhat engedélyt.

(3) A felosztásra szánt telek tulajdonosa köteles a hatóság rendelkezése szerint a telkére a városi út- és kozműhálózatot kivezetni, továbbá telkét utakkal és a városban meglevő kozművekkel a szükséges mértékben ellátni, illetőleg ennek költségét viselni. A felosztásra szánt telek határán létesíteni vagy szabályozni kívánt út céljára a tulajdonos csak az út félszélességének megfelelő területet köteles átadni, illetőleg ennek értékét megfizetni, az út és a kozművek létesítésének költségét pedig felérésben köteles viselni.

(4) A felosztásra szánt teleknek út céljára felhasznált azért a részéért, amely a telek egyharmadát nem haladja meg, valamint az említett célra felhasznált területen lévő épületért és egyéb alkotórészért kártalanítás nem

(1) (M. r.) A városrendezési tervek a magántulajdonban levő ingatlan értékeinek és sorsának számottevő változói. Ezeket a terveket tehát a város köteles betartani, mert a magánépítő tevékenység, valamint az ingatlanforgalom nem alapítható teljesen ismeretlen és kiszámíthatatlan eshetőségekre. Viszont a városrendezési tervek a telektulajdonosokat is kötelezik; ezek tehát telkük alakítása és beépítése iránt csak az említett terveknek megfelelően rendelkezhetnek, ezenfelül telkük és épületük tekintetében mindazt kötelesek teljesíteni, ami az említett tervek szerint megkívánt helyzet kialakításához szükséges.

A tervek kétirányú kötelező ereje korlátozott, mert a telektulajdonosok csak a törvény rendelkezése szerint megszabott szolgáltatásokra kötelezhetők, másfelől, mert a rendezés meghatározott időre végrehajtását egyik telektulajdonos sem követelheti. Ez utóbbi korlátozás különösen fontos, hiszen az utak és kozművek létesítése elsősorban pénzkérdés.

A törvényjavaslat tehát a városrendezési tervek elkészítését és végrehajtását elezen szétválasztja. Minthogy a rendezés — a város terhére költséget jelentő részben — csak az idevonatkozóan irányadó szabályok szerint biztosított fedezethez igazodva, fokozatosan hajtható végre, ebben a tekintetben a belügyminisztert illeti döntő szerep.

Az egészségügy, a közlekedés, az idegenforgalom érdeke vagy más tényező szempontjából országos érdeké válhatik, hogy a rendezési terveket valamelyik városban vagy annak meghatározott részén haladék nélkül hajtsák végre. A törvényjavaslat felhatalmazást ad a belügyminiszternek, hogy ezt elrendelje. Idegenforgalmi szempontból figyelembe jövő helyeken, különösen a vízvezeték, szennyvízesatorna és villanyvilágítás létesítése fontos, ezért szükséges, hogy a miniszter kozmű létesítését és bővítését a városrendezésre tekintet nélkül elrendelhesse.

par. A tulajdonos az ilyen épületet és egyéb alkotórészt lebonthatja és elviheti. Ha a hatóság a tulajdonost az említett célból a felosztásra szánt telek egyharmadánál nagyobb rész átadására kötelezi, a többletért a telektulajdonosnak kártalanítás jár. Az egyharmadrész számításánál a telek eredeti területét kell alapul venni.

(5) Ha nagyobb telek, illetőleg telekesoport felosztása következtében középület létesítése szükséges, a tulajdonos köteles erre a célra a telek eredeti területének legfeljebb egytizenötöd részét a városnak kártalanítás ellenében átadni.

(6) A felosztásra szánt teleknek a (4) bekezdés szerint közcélra igénybevett része az igénybevétel elrendelésének jogerőre emelkedésekor kisajátítás jogcímén, kisajátítási eljárás nélkül közterületté válik. A telekkönyvi lejegyzést akár a város, akár a telektulajdonos a telekkönyvi érdekeliek hozzájárulása nélkül kérheti.

(7) A (4) és (5) bekezdésben említett kártalanítást a telek felosztás előtt volt értékének megfelelően kell megállapítani.⁽¹⁾

6. § (1) A telekfelosztásra adott engedélyben a felosztás feltételeit részletesen meg kell állapítani.

(2) Az engedély kiadását biztosítéktól lehet függővé tenni. A biztosíték az engedélyben megállapított kötelezettségek fedezésére szolgál és csak a kötelezettségek teljesítése arányában adható vissza, illetőleg szüntethető meg.

(3) A felosztás telekkönyvi foganatosítását elrendelő végzést a város polgármesterének is kézbesíteni kell. Ha a végzés a felosztás telekkönyvi foganatosítását a törvény ellenére rendelte el, a polgármester köteles erről a törvényhatóság tiszti ügyészét értesíteni. A tiszti ügyész a végzés ellen közérdekből ogorvoslattal élhet.⁽²⁾

(1) (M. 1.) A világháború óta nem egy vidéken valóságos iskolapéldant találhatjuk annak, hogyan nem szabad építési telkekre osztást és telepítést végezni. Sok olyan eset volt, amikor a tulajdonképpeni város tervisége, valamint a megfelelő közlekedési lehetőségek és a közművek hiánya miatt a parcellázott telkekről soformán minden hiányzott, ami a város kötelekeiben élés megfogható előnyt jelenthetne volna. A városra azután rendkívül terhes feladatot jelentett, hogy közigazgatás és egyéb szolgáltatásait az új lakótelepre kiterjessze. A törvényjavaslat javában lehetetlenne teszi az ilyen esetek megismétlődését, mert új települést csak a város természetes fejlődésének irányában enged meg és kimondja, hogy a felosztásra szánt területet annak tulajdonosa előre köteles a saját költségen a szükséges utakkal és közműhálózáttal ellátni.

A 19. § (3) bekezdése szerint beépítésre ki nem jelölt területen csak középület és olyan épület építhető, amely az illető terület rendeltetésének megfelelő tehát városban csak a beépítésre kijelölt terület telkeit lehet építési telkekké tekinteni. Mezőgazdasági művelésre szolgáló telek magától értetődően nem válik építési telkekké azáltal, hogy rajta a gazda lakóházat is épít, de, ha valaki a beépítésre ki nem jelölt területen olyan kis telkekre akarja a telket felosztani, hogy ott az illető terület rendeltetésének meg nem felelő település keletkezhetik, a hatóság megtagadhatja tőle a felosztási engedélyt és ilyen helyen a kisebb telkek vevőinek számolniuk kell azzal, hogy csak a gazdálkodás céljait szolgáló épületekre kapnak építési engedélyt. Viszont, ha a felosztásra szánt terület még minesen beépítésre kijelölve és az új lakóház-település a város érdekeinek megfelelő, a város általános rendelkezésének tervét meg kell változtatni s annak jóváhagyása után az építési telkekre osztást is meg lehet engedni.

A hatóság az az 5. § (3) - (7) bekezdésén alapuló kötelezettség mértékét, teljesítésének idejét és módját az illető város érdekeinek, az új telkek számának és a felosztás egyéb körülményeinek figyelembevételével állapítja meg. Így a külterületi település oly közel történhetik a városhoz, hogy egészen fejlett út- és közműhálózáttal ellátása való igény is magától értetődik. A felosztásra adott engedélyben kell gondoskodni arról is, hogy az új telkek mind utra nyíljanak vagy, hogy a telkekről a felszín vizet le kell vezetetni s ugyanígy kell gondoskodni minden olyan követelmény érvényesítéséről, mely az adott viszonyok között figyelembe jön. Idevonatközoan a hatóságok a törvény végrehajtási rendeletében részletes tájékoztatást fognak nyerni.

(2) (M. 1.) A törvényjavaslatnak a felosztást szabályozó rendelkezései fokozott jelentőséget nyernek azáltal, hogy a 18. § (1) és (3) bekezdése szerint ezeket a szabályokat minden községben alkalmazni kell.

7. §. (1) Ha közvetlenül szomszédos telkek közül egy vagy több telket alakja miatt nem lehet a szabályoknak megfelelően beépíteni, telekhatárrendezésnek van helye.

(2) Az új közös határt bármelyik érdekelt telektulajdonos kérelmére — közérdekből ilyen kérelem nélkül is — az építésügyi hatóság állapítja meg.

(3) Az új közös határt úgy kell megállapítani, hogy az érdekelt telektulajdonosok kívánságának lehetőleg megfelelően. Az új határ megállapításának a telkekre építési engedély nem adható.

(4) Az, akinek telke a határrendezés folytán a szomszéd telekből gyarapodott, a szomszéd telek tulajdonosát kártalanítani köteles. A kártalanítás összege, valamint a határrendezéssel kapcsolatos egyéb magánjogi igény tárgyában megegyezés hiányában a telekkönyvi hatóság határoz.

(5) A telekkönyvi hatóság a határrendezés telekkönyvi foganatosítását az építésügyi hatóságnak az új határt megállapító határozata alapján rendeli el.

(6) A telekkönyvi érdekelt a telekhatárrendezést túlmértartoznak. Az, aki nem tulajdonosként érdekelt, csak a kártalanítás ügyében jogosult nyilatkozatot tenni vagy jogorvoslattal élni. Ha a szomszéd telekhez jelzálogjoggal terhelt telekterület csatolnak, a kártérítés összegét bírónak kell helyezni és a jelzálog jog fedezetének csökkenése arányában a jelzálogos hitelező kielégítésére kell fordítani. Az ilyen kielégítést nem lehet visszautasítani, azért mert a teljesítés még nem esedékes.

(7) A telekhatárrendezés ügyében a közigazgatási eljárás költségét az építésügyi hatóság állapítja meg. Az érdekelt kérelme nélkül elrendelt eljárás költsége a telekhatárrendezés folytán beépítésre alkalmassá vált telkek tulajdonosait telkük nagyságának arányában terheli. Ha a rendezést érdekelt fél kérte, a hatóság a költség előlegezését rendelheti el és a költség a kérelmezőt terheli.⁽¹⁾

8. §. (1) Ha a város beépítésre kijelölt részén valamely telekesoport az egyes telkek fekvése, alakja vagy kis terjedelme miatt a szabályoknak megfelelő beépítésre nem alkalmas, telekátalakításnak van helye. Elkerülhetetlen szükség esetén beépítésre alkalmas telkek is eljárás alá vonható.

(2) Érdekeltek kérelmére csak akkor lehet telekátalakítási eljárást indítani, ha a kérelmezők telkük száma és nagysága szerint többségben vannak.

(1) (M. r.) Ha közvetlenül szomszédos telkek közül egy vagy több telket eredeti alakjában beépítésre nem alkalmas, de a közös határ megváltoztatásával arra alkalmassá tehető, a 7. §. szerint leegyszerűsített határrendezési eljárásnak van helye. Közvetlenül legfeljebb három, esetleg négy telek szomszédos, mert több teleknel alig képzelhető el, hogy valamennyinek valamennyivel közös határa volna. Nagyobb telekesoport átalakítása esetén az eljárást a 8—11. §-ok szabályozzák.

A törvényjavaslat szerint az új közös határt az építésügyi hatóság állapítja meg, az átengedett telekesz eitékenek megtérítése ügyében pedig, ha csak a felek előzetesen meg nem egyeznek, a bíróság dönt. Minthogy az új közös határ megállapítása a szabályszerű beépítés lehetővé tétele érdekében rendszerint a városrendezési tervnek és az érdekelt kívánságának figyelembevételével történik, az építésügyi hatóság tulajdonképpen nem rendel el a tulajdonviszonyban változást, hanem a szabályok szerint szükséges, illetőleg a felek akaratan nyugvo változást és annak mértékét egyszerűen megállapítja. A közigazgatási hatóság határozata más ügyekben is kihathat a magánjogokra, bár ez a kihatás gyakran nem jelentkezik egészen közvetlenül. A törvényjavaslattal szabályozott határrendezés csupan annyiban érdemel figyelmet, hogy az említett kihatás nyilvánvalóbb, mert hiszen a határozat maga telekkönyvi bejegyzésre alkalmas okirat.

A 18. §. (1) bekezdése szerint a telekhatárrendezés szabályai községekben is alkalmazást nyernek.

és az átalakítás közérdekkel nem ellenkezik. Közérdekből az érdekeltek kérelme nélkül is eljárás indítható.

(3) A telekátalakítási eljárás megindítása tárgyában törvényhatósági jogú városban a törvényhatósági bizottság, megyei városban a képviselőtestület határoz. A határozatban az átalakításra szánt telkeket és közterületeket pontosan meg kell jelölni. Az eljárás megindítását a telekkönyvben fel kell jegyezni.

(4) A telekátalakítás tervének megállapítása és az átalakítás alá vont terület értékelése ügyében az építésügyi hatóság határoz. A hatóság az eljárásban szakértőket vehet igénybe.

(5) A törvényhatósági bizottság, illetőleg a képviselőtestület a telekátalakítást megokolt esetben az eljárás megindításakor kijelölt területnél nagyobb területre terjesztheti ki vagy kisebb területre korlátozhatja.

(6) A telekátalakítási eljárás megindítása után az átalakítás alá vont területen nem szabad olyan változtatást végezni, amely a telek állagát megváltoztatná vagy az átalakítás végrehajtását egyéb okból megnehezítené. Azt, hogy az eljárás megindítása előtt megkezdett építés mennyiben folytatható, a hatóság állapítja meg.

(7) A telek tulajdonosa vagy birtokosa tűrni köteles, hogy telkén a telekátalakítás érdekében szükséges felmérést és kitűzést elvégezzék s az ehhez szükséges berendezést ott tartsák. Az okozott kárt az érdekeltek kérelmére indított eljárásban a kérelmezők, az érdekeltek kérelme nélkül indított eljárásban pedig a város megtéríteni köteles.

(8) A telekátalakítás tervében az új telkeket és közterületeket a városrendezési terv figyelembevételével kell megállapítani. Az egyes telkek és az összes telkek értékének aránya lehetőleg megfeleljen az átalakítás előtt lényállt aránynak.

(9) Az eljárás alá vont területen lévő telkek és közterületek értékét egyfelől az átalakítás előtt volt, másfelől az átalakítással létesített állapot szerint kell meghatározni. Az értékelésnél a telken levő épületet figyelmen kívül kell hagyni, a telek egyéb alkotórészét azonban figyelembe kell venni.

(10) Ha az eljárás folyamán kétségtelenné válik, hogy nem állapítható meg olyan telekátalakítás, amely az eljárás céljának és a város érdekeinek is megfelelne, a törvényhatósági bizottság, megyei városban a képviselőtestület az eljárást megszünteti.⁽¹⁾

(1) (M. 2.) A törvényjavaslat szerint abban az esetben, amikor a telkek egész csoportját kell beépítésre alkalmassá tenni, általános telekrendezésnek, röviden telekátalakításnak van helye. Telekátalakításról magától értetődően csak város beépítésre kijelölt részen lehet szó. Ilyen eljárás alá kerülhet már negy-öt telek is, ha nincsen közös határvonaluk, amelyet a 7 § szerint egyszerűen ki lehetne igazítani. De telekátalakítás alá vonható egyszerre egész városrész is.

A városrendezési terv a beépítésre kijelölt körzetekben zárt sorú, villaszerű, vagy más építési rendszert tesz kötelezővé s az építési szabályok meghatározzák a beépíthető telkek legkisebb méreteit. Ha valahol az építési telkek kisebb-nagyobb összefüggő csoportja nem felel meg ezeknek a szabályoknak, az építkezés a telkek átalakítása előtt meg sem kezdhető. Elosfordulhat, hogy valamely telekesz csoport vagy éppen városrész rendezése előtt azért van okvetlenül telekátalakításra szükség, mert enélkül az ut- és közműhalózat helye egyáltalán nem vagy csak aránytalanul sok telek beépíthetőségének feláldozása árán volna megfelelően kijelölhető. Ezért a telekátalakítás nemcsak az érdekeltek kérelmére, hanem közérdekből ilyen kérelem nélkül is elrendelhető.

A telekátalakítás a telektulajdonosok összességének érdekét szolgálja. Az eljárás a kisebbség ellenállásán nem múlhatik s eredménye a kisebbségre is kihat. Érdekeltek kérésére tehát csak akkor lehet eljárást indítani, ha a kérelmezők a telkeknek nemcsak száma, hanem nagysága szerint is valószínű többségben vannak.

9 §. (1) Az egyes telkekből út céljára igénybevett területért a város a kisajátítási kártalanításnak e törvényben megállapított szabályai (15. §.) szerint kártalanítással tartozik, viszont a telkek alakításához felhasznált közterületért a várost kell kártalanítani.

(2) A korábbi telektulajdonosok összességét az az érték illeti meg, amely a kiosztásra kerülő telkek értékének, valamint a város által fizetendő kártalanításnak együttes összegéből a város részére járó kártalanítás levonása után fennmarad.

(3) Minden korábbi telektulajdonosnak igénye van a telektulajdonosok összességét az előbbi bekezdés értelmében megillető értéknek arra a hányadára, amely az eljárás alá vont telkének értéke és az eljárás alá vont összes telkek együttes értéke közötti aránynak megfelel.

(4) Az új telkeket úgy kell kiosztani, hogy mindenki lehetőleg azt a telket kapja, amely egészen vagy nagyobb részben az ővé volt és hogy a korábbi telektulajdonosok közül minél kevesebben maradjanak új telkek nélkül. A telkeknek az a része, amelyen épület van, csak a korábbi tulajdonos beleegyezésével juttatható másnak.

(5) Az, aki a (2) bekezdésben megállapítottnál nagyobb értékű telket kapott, koteles a különbözet összegét a város pénztárába befizetni. Annak, aki a (3) bekezdésben megállapítottnál kisebb értékű telket kapott vagy telket egyáltalában nem kapott, a különbözet összegét a város pénztárából kártalanításként ki kell fizetni.

(6) Senkinek sincsen joga arra, hogy a telekátalakítás folytán neki juttatott telket visszautasítsa s helyette pénzbeli kártalanítást követeljen.

(7) Ha a telekátalakítás folytán valamely épület új tulajdonosnak jut, ez az épület korábbi tulajdonosát kártalanítani koteles. Ha a telekátalakítás miatt valamely épületet le kell bontani, az épület tulajdonosát érdekeltek kérelmére elrendelt telekátalakítás esetén a kérelmezők, kérelem nélkül elrendelt telekátalakítás esetén pedig a város koteles kártalanítani. A kérelmezőket az épületért előrelathatóan fizetendő kártalanítás előlegezésére kell kotelezn. A telekátalakítás folytán másnak jutott vagy lebontott épületért járó kártalanítás összegét a kisajátítási kártalanítás szabályai szerint a telekkönyvi hatóság állapítja meg.

10. §. (1) A telekátalakítás folytán a korábbi telektulajdonosokat megillető értékhányad megállapítása, továbbá az új telkek kiosztása és a kártalanítás ügyében, végül az átalakítással kapcsolatban felmerült egyéb magánjogi igények ügyében az építésügyi hatóság egyességet kísérel meg. Az egyesség tárgyalására a korábbi telektulajdonosokat meg kell idézni, ezenfelül más telekkönyvi érdekeltek is megidézhetők. Az egyességet jegyzőkönyvbe kell foglalni és azt a telekátalakítási terv, valamint az értékelés ügyében hozott jogerős közigazgatási határozattal együtt a telekkönyvi hatósághoz kell attenni.

(2) A telekkönyvi hatóság a telekkönyvi érdekelteket az egyességről értesíti azzal, hogy az ellen harminc nap alatt kifogást emelhetnek. Az, aki nem tulajdonosként érdekelt, csak a volt telektulajdonost megillető értékhányad és kártalanítás ügyében tehet nyilatkozatot vagy élhet jogorvoslattal.

(3) Ha az építésügyi hatóság előtt egyesség nem jött létre vagy az egyesség ellen valamelyik telekkönyvi érdekelt kifogást emelt, az egyességet a telekkönyvi hatóság kíséri meg s egyességi tárgyalásra az érdekelt várost és

az összes telekkönyvi érdekeltet megidézi. Amennyiben egyesség ekkor sem jön létre, a telekkönyvi hatóság a vitás kérdésekben végzéssel határoz. Megidézett érdekelt távolmaradása a tárgyalást és a határozathozatalt nem akadályozza.

(4) Ha az építésügyi hatóság előtt létrejött egyesség ellen egy telekkönyvi érdekelt sem tett kilogást vagy az egyesség a telekkönyvi hatóság előtt jött létre, a telekkönyvi hatóság az egyességet végzéssel tudomásul veszi.

(5) A telekátalakítást telekkönyvbe bejegyzett jog nem gátolja. Az átalakítás alá vont telket terhelő jogok, amennyiben az átalakítás folytán meg nem szűnnek, a telektulajdonosnak kiosztott új telket és a telektulajdonos javára megállapított kártalanítás összegét terhelik.

(6) A telekkönyvi hatóság az átalakítás telekkönyvi fogamatosítását a telkek kiosztására vonatkozó jogerős határozat alapján rendeli el.

(7) Az új telkek határának kitűzése és birtokba adása ügyében az építésügyi hatóság jár el.

(8) A telekátalakítási eljárásban az érdekelt megjelensével vagy képviselével felmerült költséget maguk az érdekelt viselik. Az eljárás egyéb költségét az eljáró építésügyi, illetőleg telekkönyvi hatóság állapítja meg s azt az érdekelt kérelme nélkül elrendelt eljárás esetén az átalakítás alá vont telkek tulajdonosai telkuk értéke arányában viselik, az érdekelt kérelmére elrendelt eljárás esetén pedig a kérelmezők, akiket a költség előlegezésére is kötelezni lehet.

11. §. (1) A telekátalakítás folytán kártalanításra kötelezettek a fizetést, ha a vonatkozó határozat az 1911 : I. t.-c. 397. §-ának megfelelő alkalmazásával másként nem rendelkezik, a határozat kézbesítésétől számított tizenöt nap alatt kötelesek teljesíteni. A telkek kiosztásán, illetőleg értékelésén alapuló kártalanítás kifizetését a jogosult csak a város pénztárába befizetett összegeknek reá eső hányada szerint követelheti.

(2) A telekkönyvbe bejegyzett joggal terhelt telek tulajdonosának járó kártalanítást bírói letétbe kell helyezni. A letétbe helyezett összeget az ingatlan árverési vételárának felosztására vonatkozó szabályok szerint kell felosztani.

(3) Ha a telekátalakítás folytán kártalanításra köteles telektulajdonos az eljárás alá vont telkénél (épületénél) nagyobb értékű telket (épületet) kapott, erre a telekre a kártalanítás összegének erejéig a jogosult megjelölése nélkül a jelen §. rendelkezése alá eső telekadósságot kell a telekkönyvbe bejegyezni s a telekkönyvben azt is fel kell tüntetni, hogy ez az összeg milyen arányban van a telek értékével. A telek elárverezése esetén a vételárból a törvényes elsőbbséggel bíró követelések után fennmaradó összegnek az említett arány alapján megállapított részéből elsősorban az e bekezdés szerint bejegyzett telekadósságot kell kielégíteni. Amíg a kártalanítást ki nem fizették, a telekadósságból származó jogok a várost, illetőleg az épület volt tulajdonosát illetik, ha pedig a telek tulajdonosa a telekadósságot kifizeti, a telekadósság reá száll át.

(4) A telekadósság bejegyzése nem zárja ki, hogy a város, illetőleg az épület volt tulajdonosa az egyesség vagy a telekkönyvi hatóságnak a 10. §. (3) bekezdése értelmében hozott határozat alapján a 9. §. (5) bekezdése szerint fizetendő összeg, illetőleg a kártalanítási követelés biztosítására jelzálogjog bejegyzését kérje. A város javára a jelzálogjogot akként kell be-

jegyezni, hogy a jelzálogjog azoknak a követeléseknek biztosítására szolgál, amelyek a telekátalakítási eljárás alá vont telkek tulajdonosait a 9. §. (5) bekezdése értelmében a város pénztárába befizetendő összegből megilletik.

12. §. (1) A város részére kisajátítható az olyan telek,

a) amely a városrendezés terve szerint út létesítéséhez, bővítéséhez, illetőleg szabályozásához szükséges;

b) amelynek beépítése később jóváhagyott városrendezési tervnek vagy később hatálybalépett építési szabálynak már nem felel meg;

c) amely az a) és b) pontban említett eseten felül a városrendezés tervének végrehajtásához vagy általában a városkép előnyösebb alakításához, avagy a város természetes fejlődését gátló akadály elhárításához szükséges;

d) amely közmű üzemi telepe, illetőleg hálózata vagy közcélú épület vagy berendezés létesítéséhez, illetőleg bővítéséhez szükséges,

e) amely ipari vagy hasonló telep körül védőterületként szükséges;

f) amely a természetvédelem alá nem eső műemlék körül védőterületként szükséges;

g) amely gyógy- vagy üdülőhely létesítéséhez, illetőleg bővítéséhez szükséges;

h) amely a légvédelem és általában a honvédelem célját szolgáló berendezés létesítéséhez, bővítéséhez vagy az ilyen berendezés körül védőterületként szükséges.

(2) A kisajátítási jogot az előző bekezdés b—f) pontjai alapján esetenként az iparügyi miniszter a g) pont alapján a belügyminiszter a h) pont alapján a honvédelmi miniszter engedélyezi. Az előző bekezdés a) pontján alapuló kisajátításhoz engedélyre nincsen szükség.

(3) Az (1) bekezdés e), f) és h) pontjai alatt említett célból az állam részére vagy a védelem kívánt telep, műemlék, illetőleg más létesítmény tulajdonosa részére is, az (1) bekezdés d) és g) pontja alatt említett létesítmények célja érdekében pedig bármely érdekelt természetes vagy jogi személy részére is kisajátítási jogot lehet engedélyezni. Az (1) bekezdés d) pontja villamosműre nem vonatkozik.

(4) Ha az (1) bekezdés b) pontjának rendelkezése alá eső épületnél a kívánt cél átalakítással is elérhető, kisajátítás helyett az építésügyi hatóság az épület átalakítását koteles elrendelni. A tulajdonos a hatóság rendelkezése szerint végrehajtott átalakítástól számított egy év alatt a várostól költségének és a hasznalatnak az átalakítás végzése alatti korlátozásából eredő kárának megtérítését annyiban követelheti, amennyiben ezek az épület értékelkedését meghaladják. Kisajátításnak csak akkor van helye, ha a kívánt cél átalakítással el nem érhető vagy az átalakításnak elháríthatatlan akadálya van avagy, ha a tulajdonos az átalakítást méltányosan megszabott idő alatt nem végzi el. Utóbbi esetben a város kisajátítás helyett maga is elvégezheti az átalakítást. A város a tulajdonostól az átalakítás költségének megtérítését annyiban követelheti, amennyiben az épület értéke emelkedett; a tulajdonos követelheti annak a kárának megtérítését, amely az épület hasznalatának az átalakítás végzése alatti korlátozásából ered. Az átalakítás következtében emelkedett bérjovedelem elsősorban a város követelésének kielégítésére szolgál. A kölcsönös megtérítési követelések érvényesítése bírói útra tartozik.

(5) Az (1) bekezdés *c)* pontjának rendelkezése beépítésre kijelölt területen beépítetlenul hagyott telekre is vonatkozik. Az ilyen telek csak akkor sajátítható ki, ha a város részletes rendezésének tervét a telek közvetlen környékén már végrehajtottak s a telek tulajdonosa a beépítésre — a hozzáintézettségi felszólítás vételétől számított hatvan nap alatt — kötelezettséget nem vállal vagy a vállalt kötelezettségnek három év alatt nem tesz eleget.

(6) Védőterület létesítésének és fenntartásának szükségét, a védőterület nagyságát és használásának módját az (1) bekezdés *e)* és *f)* pontjai alatt említett célból az iparügyi miniszter, a *h)* pont alatt említett célból pedig a honvédelmi miniszter állapítja meg. Amíg a védőterületet ki nem sajátítják, a védett telep, műemlék, illetőleg más berendezés tulajdonosa köteles az ingatlan használatának korlátozásából eredő kárt az érdekelték részére megtéríteni.⁽¹⁾

13. §. (1) E törvény alapján valamely épület helyett annak része is kisajátítható, ha a ki nem sajátított épületrész a rendeltetésének megfelelően gazdaságosan használható marad. Ilyen esetben kártalanításként az egész épület értékének és a ki nem sajátított épületrész értékének különbözetét, továbbá a gazdaságos használat biztosításához esetleg szükséges átalakítás költségét és a használatnak az átalakítás végzése alatti korlátozásából eredő kárt kell megfizetni. Épületrész kisajátításához akkor is a kisajátítási jog engedélyezését kell kérni, ha a kisajátítás a városrendezési terv szerint út létesítése vagy szabályozása érdekében szükséges. Egyébként e törvénynek a kisajátításról szóló rendelkezéseit épületrész kisajátítása esetén is alkalmazni kell.

(2) Az építésügyi hatóság csupán díszítésre szolgáló torony vagy más ilyen épületrész lebontását a városkép előnyösebb alakítása céljából kisajátítási eljárás nélkül is elrendelheti. A lebontásért kártérítés nem jár. A lebontásnak, valamint az épületen e miatt szükséges átalakításnak költsége a várost terheli. A lebontásból nyert anyag az említett átalakításhoz felhasználható; fel nem használt része az épulettulajdonosé marad. Ha a tornyot

(1) (M. i.) A kisajátítás alaptörvényének, az 1881. XLI. törvénycikknek rendelkezéseit a gyakorlat a kisajátítási jog önálló, széles rendszerévé építette ki. A törvényjavaslat nem bontja meg ezt a rendszert, hanem kiegészíti s a városrendezés körében alkalmazását a szükséghez képest leegyszerűsíti.

A kisajátítás tulajdonkeppen eseteket a 12. § állapítja meg. E szakasz (1) bekezdésének *a)–c)* pontjai a városrendezés végrehajtásához szükséges kisajátításnak, *d)–h)* pontjai pedig a tagabb értelemben vett városfejlesztéssel kapcsolatos, illetőleg a törvényjavaslat útján biztosítani kívánt egyéb közérdekből szükséges kisajátítás eseteket jelölik meg. A törvényjavaslat olyan eseteket is felsorol, amelyekben korábbi jogszabályok szerint ugyancsak kisajátításnak volt helye; a felsorolás teljessége azért indokolt, hogy a leegyszerűsített rendszer ezekre is kiterjedjen. Magától értetődő, hogy a törvényjavaslatban említett célokra kisajátítással, amennyiben a törvényjavaslat eltérően nem rendelkezik, a kisajátítás általános szabályait, illetőleg a fennálló külön szabályokat kell alkalmazni.

A törvényjavaslat egyes esetekben kisajátítás jogelmén, kisajátítási eljárás nélkül igénybevétel, illetőleg átengedést rendel, más esetekben pedig a kisajátítás megelőzésére vagy helyettesítésére kisajátítászerű igénybevétel, illetőleg átalakításra, lebontásra kötelezést állapít meg.

A törvényjavaslat szerint a kisajátítást egyes esetekben nemcsak a város, hanem más jogi vagy természetes személy részére is engedélyezni lehet.

A városrendezési tervek jóváhagyása több külföldi államban egyúttal a kisajátítási jog megadását is jelenti. A törvényjavaslat ezt a rendszert csupán út létesítésénél, illetőleg szabályozásánál követi.

A 12. § (1) bekezdésének *c)* pontja lehetőséget nyújt a külföldön annyira elterjedt körzeti kisajátításra is. Különösen Olaszországban, Spanyolországban, Belgiumban értek el jelentős eredményeket azzal, hogy egész városrészeket kisajátítottak. Lényeges előnye ennek a módozatnak, hogy a telek értékelése után az illető városrész rendezési költségeinek nagy része megtérülhet.

vagy más ilyen épületrészt hirdetésre használták, az épülettulajdonos és a hirdető között leállított jogviszony a lebontás folytán kártalanítási igény nélkül megszűnik, a tulajdonos azonban köteles a lebontás utáni időre kapott bért vagy más ellenszolgáltatást visszatéríteni.

(3) Ha valamely ipari vagy hasonló telep nagy kiterjedésénél, zajos, bűzos, tűz- vagy robbanásveszélyes üzeménél fogva, vagy közérdek miatt kifogás alá eső egyéb okból a később jóváhagyott városrendezési terv végrehajtását lényegesen akadályozza, az iparügyi miniszter a város részére a telep tekintetében, továbbá a város vagy a teleptulajdonos részére a telep áthelyezéséhez szükséges telek és épület tekintetében kisajátítási jogot engedélyezhet. Ha az ilyen telepet az elhelyezésére vonatkozó szabályok ellenére és hatósági engedély nélkül létesítették, az iparügyi miniszter a telep kártalanítás nélküli megszüntetését vagy áthelyezését rendelheti el.

(4) Sertéshízlaló telepet vagy ojtóanyagot üzletszerűen termelő vállalat sertésszállását Budapest székesfőváros területén a jelen törvény hatálybalépésétől számított öt év alatt kártalanítás nélkül meg kell szüntetni. Ugyan- csak kártalanítás nélkül meg kell szüntetni az ilyen telepet más városban is, ha a telep nem azon a területen fekszik, amelyet a városrendezési terv ilyen célra kijelöl; a megszüntetés határideje ugyancsak öt év s ez a határidő a városrendezési terv jóváhagyásától számít. A jelen bekezdésben megállapított öt évi határidőt az ojtóanyagot üzletszerűen termelő vállalatot illetően az iparügyi miniszter a belügyminiszterrel és földművelésügyi miniszterrel egyetértően kivételesen indokolt esetben legfeljebb öt évvel meghosszabbíthatja.⁽¹⁾

14. §. (1) Az építésügyi hatóságnak a telek beépítése vagy bekerítése adott engedélye alapján a teleknek a városrendezési terv szerint út céljára szükséges részét kisajátítás jogcímén, kisajátítási eljárás nélkül közterületként le lehet jegyezni, a városrendezés terve szerint feleslegessé vált közterületet pedig a telekhez hozzá lehet jegyezni.

(2) Olyan úton, amelyen zárt sorú építkezés kötelező, az előkertet kisajátítás jogcímén, kisajátítási eljárás nélkül az út területéhez lehet csatolni, ha ezt az út forgalma szükségessé teszi. Az előkert igénybevétele Budapest és környékén a Fővárosi Közmunkák Tanácsa, más törvényhatósági jogú városban a törvényhatósági bizottság, megyei városban a képviselőtestület rendeli el. Az előkert bontását és az emiatt szükséges átalakítást a város köteles elvégeztetni. A felesleges bontási anyag a telektulajdonosé marad.

(3) Az előző bekezdések értelmében a le- vagy hozzájegyzést akár a város, akár a telektulajdonos a telekkönyvi érdekeltek hozzájárulása nélkül kéri.

(1) (M. r.) A törvényjavaslat szóhasználata szerint a »telek« megjelölés a beépített telket is jelenti. Magának az épületnek a része azonban eddig külön nem volt kisajátítható. A 13. §. (1) bekezdése jelentős hozagot pótol kisajátítási jogunkban, amennyiben most már ezt is lehetővé teszi.

Meg nem felelő helyen levő nagy kiterjedésű, zajos, bűzos, tűz- vagy robbanásveszélyes stb. ipari s hasonló üzemek a városrendezést jelentősen gátolhatják. A 13. §. (3) bekezdése az ilyen üzem áthelyezése érdekében, illetőleg, ha az üzemet nem helyezik át, az üzem megszüntetése érdekében, kisajátítási jogot biztosít. Ha az említett szempontokból figyelembejövő üzemet már eredetileg tilos területen létesítették, a miniszter az üzem kártalanítás nélkül áthelyezését, illetőleg megszüntetését rendelheti el. Ez a rendelkezés megokolt, mert az ilyen üzemek egész városrészt károsak lehetnek s nem engedhető meg, hogy bárki nyílt jogszabálysértéssel a közre káros helyzetet véglegesítsen. A 13. §. (4) bekezdése az egyes helyeken már tűrhetatlenné vált sertésszállások ugyeban nyújt megváltató rendezésre jogalapot.

(1) Közhasználatú távfűtőberendezés elhelyezésének biztosítására megfelelően kell alkalmazni az 1931: XVI. t. c. 23. §-ának rendelkezéseit.⁽¹⁾

15. §. (1) A városrendezési terv alapján út létesítése vagy szabályozása céljára kisajátított területért nem jár kártalanítás, ha a kisajátított terület a telek eredeti területének egyharmadát nem haladja meg. Ha a kisajátított terület ezt az egyharmad mértéket meghaladja, a többletért kártalanítás jár. A kártalanítást a telek kisajátítás előtti értékének megfelelően kell megállapítani.

(2) Az előző bekezdésben említett harmadrész kiszámításában azt a területet is figyelembe kell venni, amelyet a telekből az annak határán levő út céljára harminc évnél nem régebben kártalanítás nélkül igénybevettek. Ez a rendelkezés nem nyer alkalmazást akkor, ha az út céljára szükséges területet korábban telekfelosztással kapcsolatban vették igénybe.

(3) Ha az (1) bekezdésben megjelölt célra valamely telekből szélesebb részt kell igénybe venni, mint a szemben levő telekből, a város koteles a különbözet felét az (1) bekezdés rendelkezésére tekintet nélkül kártalanításként megfizetni. Ezt az összeget az (1) bekezdés korlátai között a szemben levő telek tulajdonosa koteles a városnak megtéríteni.

(4) Ha az (1) bekezdésben említett utat a kisajátítási terv jogerős megállapításától, illetőleg a telekrész igénybevételeitől számított három év alatt nem építik meg, a telektulajdonosnak az igénybevett egész területért kártalanítás jár.

(5) Az (1) bekezdésben említett célból kisajátított telken vagy telekrészen levő épület vagy más alkotórész értékét akkor is meg kell a tulajdonosnak téríteni, ha a kisajátított terület a telek eredeti területének egyharmadát nem haladja meg.

(6) A 14. §. (2) bekezdése alapján úttesthez esatolt előkertért kártalanítás nem jár.

(7) Ha a törvény alapján valamely telek egész területét kisajátították vagy a telek megmaradt része a szabályszerű és azon a helyen szokásos beépítésre alkalmatlanná vált, tulajdonosának az egész kisajátított területért kártalanítás jár. Ha a kisajátítás céljához akkora telekrészre van szükség, hogy annak kisajátítása esetén a telek többi része az említett mértékben beépítésre alkalmatlanná válnék, a tulajdonos kérelmére az egész telket ki kell sajátítani.

(8) Olyan értékemelkedésért, amely a kisajátítást szenvedőnek jogellenes eselekményéből vagy a kisajátítási jog telekkönyvi feljegyzése után a telken létesített változásból származik, kártalanítás nem jár.

(1) (M 1) Út céljára a tényleges szükségletnek megfelelő teleksávot kell átengedni. E részben a városrendezési terv irányadó. A szükséges terület a 14. §. (1) bekezdése szerint a telek beépítésekor vagy bekerítésekor kisajátítás jogcímen, kisajátítási eljárás nélkül közterülette válik. Más esetekben az út részére szükséges területet a 12. § (1) bekezdésének a) pontja szerint csak kisajátítási útján lehet igénybevenni.

A 14. §. (2) bekezdésében említett előkert nem a családi házak, villák ovezetében levő kerékek része. Ilyen építkezési rendszert általában olyan zárt utcasorban tettek kötelezővé, ahol előrelátható volt, hogy később a forgalom megnövekedik és szélesebb utra lesz szükség; a szabadon hagyott teleksávnak tehát már eredetileg is az volt a rendeltetése, hogy az út esetleges kibővítésére szolgáljon. A 15. §. (6) bekezdése szerint előkert igénybevételeért kártérítés nem jár.

A tervszerű energiagazdalkodás szükségessége teszi, hogy a városrendezés ügyével kapcsolatban a távfűtés ügye is megoldáshoz jusson. Ezért a 14. §. (4) bekezdése az 1931: XVI. t. c. 23. §-ának rendelkezéseit a közhasználatú távfűtőberendezésekre is kiterjeszti.

(9) Az előző bekezdések rendelkezéseit akkor is alkalmazni kell, ha a telket kisajátítás jogcímen, kisajátítási eljárás nélkül vették igénybe.

(10) A városrendezés terve szerint feleslegessé vált és ennek következtében valamely telekhez csatolt közterületért a telektulajdonos a várost kártalanítani köteles. Ez a rendelkezés az 1870: X. t. c. 8. §-ának rendelkezését nem érinti. A kártalanítás mértékét a beépítésre alkalmas szomszéd telkek forgalmi értéke szerint kell megállapítani.⁽¹⁾

16. §. (1) E törvény alapján a kisajátítási eljárást az a miniszter rendeli el, aki a kisajátítási jogot engedélyezte. Ha a kisajátításhoz a kisajátítási jog engedélyezése nem szükséges, az eljárást a városrendezési tervnek megfelelő kisajátítási terv alapján a közigazgatási bizottság kisajátítási albizottsága rendeli el. Ebben az esetben a várost illető kisajátítási jogtelekkönyvi feljegyzését a városrendezési terv alapján lehet kérni.

(2) A légvédelem és általában a honvédelem célját szolgáló berendezés létesítéséhez, bővítéséhez vagy az ilyen berendezés körül védőterület céljára szükséges telek a kisajátítási jogot engedélyező határozat alapján birtokba vehető.

(3) Abban a kérdésben, hogy a kisajátítást szenvedőnek vagy más telekkönyvi érdekeltnek a kártalanítási eljárásban használt jogorvoslata miatt felmerülő költséget melyik fél viseli, a polgári peres eljárásnak a perkoltség viselésére vonatkozó szabályait kell alkalmazni.⁽²⁾

17. §. (1) Ha gyógy- vagy udulóhely céljára elrendelt telekátalakítás avagy kisajátítás esetén valamely telek tulajdonosa ugyanannak a gyógy- vagy udulóhelynek, illetőleg ugyanannak a községnek területén megfelelő értékű és hasonló rendeltetésű telket kap, azt köteles kielégítéssel elfogadni.

(2) A telekfelosztásnak, a telekhatárrendezésnek és a telekátalakításnak a közigazgatás körébe tartozó részletes szabályait a belügyminiszter az iparügyi miniszterrel egyetértően az említett ügyekben a bírói eljárás esetleg szükséges szabályait pedig az igazságügyminiszter, rendelettel állapítja meg.

(3) Törvényhatóság, valamint megyei város a telekfelosztásnak azokat a szabályait, amelyek a miniszter rendeletén felül a helyi viszonyok szerint szükségesek, szabályrendelettel állapítja meg. Kis- és nagyközségben a vármegye szabályrendeletét kell alkalmazni.⁽³⁾

(1) (M. r.) A törvényjavaslat a kártalanítás eddig érvényben volt teteles szabályait a városrendezés körében kialakult több évtizedes gyakorlat törvényes alapja helyezésével egészíti ki. E részben különösen a 15. §. (1) bekezdése jön figyelembe, amely szerint a városrendezési terv alapján ut céljára kisajátított, illetőleg kisajátítás jogcímen igénybevevett területnek csak az után a tobblete után jár karterítés, amely az ingatlan eredeti területének egyharmad részét meghaladja. E szakasz további rendelkezései méltányos esetekben a kártalanítás kedvezőbb mértékét is lehetővé teszik. Itt említem meg, hogy ut céljára a legtöbb külföldi államban a teleknek körülbelül egyharmad részét kell ingyen átengedni s ez a mérték alakult ki hazai gyakorlatunkban is. Svájcban a kisajátítás szempontjából számításba jövő telek értéket már a városrendezés jóváhagyásakor megállapítják s később sem lehet magasabb árakat fizetni, tíz évenként azonban újabb értékmegállapítás kerhető.

(2) (M. r.) A kisajátítást szenvedőnek vagy más telekkönyvi érdekeltnek a kártalanítási eljárásban használt jogorvoslata miatt felmerülő költséget eddig a kisajátító volt köteles megfizetni. Ez a szabály nem egy esetben megokolatlanul terhelte a kisajátított, ezért a 16. § (3) bekezdése elrendeli, hogy a bíróság az ilyen költségre nevezve a polgári peres eljárás szabályai szerint, tehát esetleg a jogorvoslattal elő fel terhére határozzon.

(3) (M. r.) Alaposan megokolt vélemény szerint kisajátítás esetén általában lehetővé kellene tenni a máshol megfelelő értékű telekkel kártalanítást. Ennek az elvnek érvényesítése azonban kisajátítási jogrendszerünkben olyan lényeges változást jelentene, amelytől legalábbis az említett keretben, el kell tekinteni. A 17. § (1) bekezdése a kártalanításnak ezt a módját csupán gyógy- vagy udulóhely érdekeiben, az idegenforgalom növelésének kivételes jelentőségére tekintettel teszi lehetővé; ilyen érdekből viszont telekátalakítás esetén is módot nyújt az átalakítás alá vont területen kívül eső telekkel kártalanításra.

18. §. (1) Ennek a törvénynek a telekfelosztást és a telekhatárrendezést szabályozó rendelkezéseit, továbbá a kisajátítást szabályozó olyan rendelkezéseit, amelyek nem csupán a városrendezés terve alá eső telekre, illetőleg épületekre vonatkoznak, kis- és nagyközségben is alkalmazni kell.

(2) A belügyminiszter e törvénynek a városrendezésre és a telekátalakításra vonatkozó rendelkezéseit kis- és nagyközségre vagy a község területén levő gyógy- és udulóhelyre, illetőleg a községnek más részére kiterjesztheti, ha ezt a község képviselőtestülete kéri vagy kérelem nélkül is, ha általános közérdekből szükséges. Ebben az esetben a belügyminiszter a községet a községfejlesztés tervének megállapítása, a felmérés elvégzése, a részletes rendezés tervének megállapítása, valamint a teleknyilvántartás vezetése alól a szükséges mértékben felmentheti, illetőleg a szükség szerint-konnyítéseket adhat.

(3) E törvénynek az (1) és (2) bekezdés szerint kis- vagy nagyközségre kiterjesztett rendelkezéseit a községben úgy kell alkalmazni, mint a megyei városban. A telekfelosztási engedélyre vonatkozó szabályok szempontjából, amennyiben a község beépítésre kijelölt területe meghatározva nincsen, ehelyett a község belterületét kell érteni. Az építésügyi hatóságnak telekfelosztás, telekhatárrendezés vagy telekátalakítás ügyében hozott határozata ellen a község jogorvoslattal élhet. A telekkönyvi felosztást elrendelő végzést községben az előjáráságnak kell kézbesíteni.⁽¹⁾

III. Fejezet. Építésügy.

19. §. (1) Építéshez, valamint épület használatbavételéhez az építésügyi hatóság engedélyre van szükség.

(2) A hatóság csak olyan építésre adhat engedélyt amelynek bemutatott terve az építésrendészet szabályainak, városrendezési terv alá eső területen pedig a városrendezési tervnek is megfelel.

(3) Beépítésre ki nem jelölt területen csak középhegyzet és olyan épület építhető, amely az illető terület rendeltetésének megfelel.

(4) Az építésre adott engedélyben az építést közérdekből meghatározott

(1) (M 11) A városrendezés szabályai a külföldi államok legtöbbjében a nagyobb lélekszámú városoktól és községektől, továbbá az idegenforgalom szempontjából figyelembejövő kisebb községektől kotelezik. Magyarországon a városi jelleg megkülönböztetett közigazgatási berendezkedést és vagyonkezelést, valamint nagy általánosságban magasabb lélekszámot is jelent. A törvényjavaslat I. és II. fejezete tulajdonképpen a törvényhatósági jogú és megyei városokra vonatkozó; községekben csak telekfelosztást, telekhatárrendezést és kisajátítást szabályozó azokat a rendelkezéseket kell alkalmazni, amelyek nem kifejezetten a városrendezés terve alá eső telekre, illetőleg épületekre vonatkoznak.

A kis- vagy nagyközségi jelleg nem jelent szükségszerűen alacsonyfokú gazdasági vagy kulturális szintet, van néhány igen jelentékeny lélekszámú községünk, amelyben jelen gazdasági élet folyik. Vannak egészen kis községeink is, amelyek viszont az idegenforgalom értékeivel emelkednek ki a többi község közül, sőt olyan községünk is van, amelyikben jórészt csak idegenforgalom, de ilyenkor az országos viszonylatban is figyelemre méltó. A 18 § (2) bekezdése lehetővé teszi, hogy a belügyminiszter megkölt esetben a városrendezésnek és a telekátalakításnak szabályait is bármelyik községre kiterjessze. Az ilyen intézkedés történhetik magának a községnek kívánságára, de esetleg a község kívánsága nélkül is, ha általános közérdekből szükséges. Ilyen közérdek lehet például az is, hogy valamely várossal összenőtt község szinten fejlettebb rendezés alá kerüljön.

Számos olyan község van, amelyiknél nem is a lakóházakkal beépített területnek, hanem az esetleg egészen tavol fekvő gyógy- vagy udulóhelynek van szüksége rendezésre. A törvényjavaslat módot nyújt arra, hogy ilyen esetben tényleg csak az említett terület kerüljön a városrendezés és a telekátalakítás szabályai alá, sőt a miniszternek arra is joga van, hogy a községet a szabályozó szabályok közül egyik-másik alól mentesítse.

feltételekhez lehet kötni, sőt későbbi átalakítás kötelezettségét is meg lehet állapítani.

(5) Ha az építés a városrendezésnek vagy a városrendezés megváltoztatásának még jóvá nem hagyott tervével ellenkezik, avagy a tervezett rendezés végrehajtását később megdrágítaná, illetőleg másként megnehezítené, az építésre kért engedélyt meg kell tagadni vagy az engedélyben későbbi átalakítás kötelezettségét kell megállapítani.

(6) Ha valamely épület már az építéskor hatályban volt szabályoknak és az építésre adott hatósági engedélynek sem felelt meg, a hatóság az épületnek közérdekből indokolt átalakítását rendelheti el. Ha az épületet nem lehet megfelelően átalakítani, a hatóság a közérdek súlyosabb veszélyeztetése esetén az épület lebontását rendelheti el. A jelen bekezdés alapján a hatóság csak az épület használatba vételére adott hatósági engedély jogerőre emelkedésétől számított öt év alatt, amennyiben pedig az épületet hatósági engedély nélkül vették használatba, csak a használatba vételtől számított tíz év alatt intézkedhetik. A hatóság az épület átalakítására vagy lebontására későbbi időpontot is megállapíthat.

(7) Ha valamely épület állapota a városképet rontja, a hatóság az épület tatarozását rendelheti el. Ha valamely épület állapota az egészséget vagy a biztonságot veszélyezteti, a hatóság a szükséghez képest az épület tatarozását, átalakítását vagy lebontását rendelheti el.

(8) A (4)–(7) bekezdések rendelkezései alapján elrendelt tatarozásait, átalakításait és lebontásait költség vagy kár megtérítése nem jár.⁽¹⁾

(1) (M 1) A törvényjavaslat III. fejezete az építésügyet szabályozza. E fejezetnek azok a rendelkezései, amelyek nem kifejezetten a városrendezéssel kapcsolatos építkezésre vonatkoznak, a kis- és nagyközségekre is kiterjednek.

Az építésügy szabályait törvényben nem lehet részletesen megállapítani, mert a technika fejlődése, valamint a gazdasági élet alakulása szerint folyton változó, széles jogterületről van szó. A törvényjavaslat tehát e részben csak a főbb irányelveket állapítja meg.

A törvényjavaslat 19. §-ának (1) és (2) bekezdése mindenekelőtt kimondja, hogy lakóház- vagy más épület építéséhez, valamint használatbavételéhez a hatóság engedélyre van szükség, a hatóság csak a szabályoknak megfelelő építésre adhat engedélyt. Ha tehát miniszteri rendelet vagy szabályrendelet az építkezés részletes feltételeit megállapítja, magában az illető jogszabályban kell megállapítani azokat az eseteket, amelyeknél a hatóság valamely feltétel miatt alkalmazást említheti vagy az általános szabálytól elterhel.

A 19. § (3) bekezdése szerint beépítésre ki nem jelölt területen csak középület és olyan épület építhető, amely az illető terület rendeltetésének megfelelő. Az, hogy valamely épület megfelelő-e a beépítésre ki nem jelölt terület rendeltetésének, az adott eset körülményeitől függ, idevonatkozóan a részletes szabályokat rendelettel kell megállapítani. Kétségtelen, hogy mező-, erdő-, szőlő- vagy kertgazdasági művelésre rendelt területen a gazdalkodás céljára, valamint a gazdalkodáshoz szükséges lakás céljára szolgáló épület az illető terület rendeltetésének megfelel.

Az építkezés korában még miniszteri rendelet vagy szabályrendelet sem lehet olyan részletes, hogy minden figyelembejövő közérdeket minden leheto esetben kiterjedően biztosítson. Ezért a törvényjavaslat szerint, ha az építés helye vagy módja nem ellenkezik ugyan kifejezetten valamely teteles szabállyal, de közérdek szempontjából mégis kifogás alá esik, a hatóság az építést meghatározott feltételhez kötheti vagy az építést esetleg később szükséges átalakításra kötelezheti. A törvény végrehajtásával kapcsolatban kell majd gondoskodni arról, hogy az ilyen kikötésre csak tényleg megokolt esetekben kerüljön sor.

Külföldön gyakran találkozunk olyan rendszabállyal, amely a városrendezési terv nyilvánosságra hozatalától kezdve annak jogerőre emelkedéséig építési tilalmat állapít meg. Kétségtelen, hogy a tilalom neha megokolt lehet. Az ilyen eset azonban nem olyan gyakori, hogy merőv általában a felállításra volna szükség, mert mindenféle építést teljesen tiltani, egyértelmű az élet és a fejlődés megállításával. A törvényjavaslat lehetővé teszi, hogy a hatóság az olyan építést, amely a tervezett rendezést előreláthatóan nem fogja megdrágítani vagy egyébként megnehezíteni, kellő kikötésekkel engedélyezze.

Nemcsak a városrendezés érdeke, hanem az egészség és az életbiztonság követelménye is, hogy az építésnél a szabályokat és a hatóság rendelkezéseit betartsák. Szabálytalan építésnél neha elég a büntetőjogi megtorlás. Ha azonban a jogszabálysértő esemény olyan helyzetet teremtett, amelynek további fenntartása közérdek szempontjából kifogás alá esik, így, ha az elő-

20. §. (1) Építésnél az útnak (gyalogjárónak) a városrendezési terv szerint megállapított szintjéhez kell alkalmazkodni. Ha az út tényleges szintje nem felel meg a városrendezési terv szerint megállapított szintnek, az építésügyi hatóság a tényleges szinthez alkalmazkodó építést megengedheti, de az ilyen épület tulajdonosa az út megfelelő szintre helyezésekor koteles az épületen emiatt szükséges átalakítást a méltányosan megszabott idő alatt saját költségén elvégezni.

(2) Ha az út (gyalogjáró) korábban megállapított szintjét megváltoztatják, a hatóság az épületnek emiatt szükséges átalakítását elrendelheti. Az erre vonatkozó határozat jogerőre emelkedésétől számított egy éven belül az épület tulajdonosa a várostól, illetőleg a községtől költségének megtérítését követelheti.

(3) E törvény alapján épület tatarozására, átalakítására vagy lebontására azt kell koteleszni, akit a magánjog szerint a rendelkezési jog az említett vonatkozásban megillet.

(4) Ha a hatóság e törvény alapján valamely épület tatarozását, átalakítását vagy lebontását rendeli el, s a koteleszett fél e rendelkezésnek nem tesz eleget, a munkát a hatóság végezteti el. Az ilyen munka költsége, ha csak e törvény másként nem rendelkezik, a felet terheli.

(5) Minden épület tulajdonosa, illetőleg birtokosa tűrni koteles, hogy a hatóság az építés munkáját vagy az épület állapotát ellenőrizze. A hatósági ellenőrzés megokolt módjának alkalmazásából vagy a hatósági ellenőrzés elmulasztásából eredő kár vagy költség megtérítése a hatósági közeget alkalmazó kozulettől nem követelhető.

(6) Az építés tervezője és vállalkozója, az építésnél alkalmazott szakértő, valamint az építést végző iparos felelős az építési szabály megtartásáért, ha a szabály alkalmazása vállalt feladata körébe esik.⁽¹⁾

Írások ellenére letesített épület a városképet elrontja vagy az életbiztonságot veszélyeztetni, okvetlenül biztosítani kell a hatóságnak azt a jogát, hogy az épület megfelelő átalakítását, esetleg lebontását rendelhesse el. Ezeket a szempontokat kívánja érvényesíteni a 19 § (6) bekezdése.

A 19 § (7) bekezdése olyan esetekre biztosít hasonló intézkedési keretet, amikor az épület állapota nem szabálytalan építés, hanem az idővel járó természetes elhasználódás következtében rontja a városképet vagy veszélyeztetni az egészséget, illetőleg az életbiztonságot. Ha az épület állapota a városképet rontja, a hatóság tatarozást rendelhet el. Az egészség vagy az életbiztonság súlyosabb veszélyeztetése esetén azonban átalakítás, sőt lebontás is elrendelhető. Ezek a rendelkezések regóta mutatókozó szükséglet kielégítésének jogalapját fektetik le.

A 19 § (4) és (5) bekezdésében említett átalakítás, valamint lebontás előre vállalt koteleszettséget jelent, a (6) és (7) bekezdésben említett munkák pedig olyan körülmény miatt vannak szükségessé, hogy szinten csak a tulajdonjogon elsősorban érdekeltnek lehet elvégezniük koteleszni. Magától értetődő tehát a (8) bekezdés rendelkezése, amely szerint az ilyen munkára koteleszett fél részére költség vagy kár megtérítése nem jár. Azokat az eseteket, amikor a városrendezési terv végrehajtása, illetőleg a városkép előnyösebb alakítása céljából épület átalakítása vagy éppen kisajátítása van szükség és az érdekelt félnek ezért költség vagy kár megtérítése jár, a törvényjavaslat 12. és 13. §-ai szabályozzák.

(1) *(M. r.)* A 20 § (1) és (2) bekezdése az azonos talajszinthez igazodó építés érdekében szükséges hatósági intézkedésekre nyújt kellő jogalapot.

A 20 § (3) bekezdése szerint épület tatarozására, átalakítására, lebontására nem a tervezőt, vagy az építőiparost, illetőleg vállalkozót kell koteleszni, hanem mindig azt, akit a magánjog szerint a rendelkezési jog az adott vonatkozásban megillet. A koteleszettnek természetesen fennáll az a joga, hogy költségének vagy kárának megtérítése miatt a bíróság útján a megbízott ellen forduljon. A (3) bekezdés rendelkezése a 12. vagy 13. § alapján elrendelt átalakításra is vonatkozik.

Az építésügyi szabályok gyakorlati értéket a kelles hatósági ellenőrzés biztosítja. Ketségtelen, hogy a hatósági ellenőrzés tekintetében az eddigmel megfelelőbb rendszert kell megállapítani. Minthogy az ellenőrzés olyan technikai művelet végzése is szükségessé teheti, amely miatt nem kár vagy költség merül fel, a 20 § (5) bekezdése az épület tulajdonosát, illetőleg birtokosát az ellenőrzés megokolt módjának, valamint az ilyen mód alkalmazásából eredő költségnek és kárnak türesemre koteleszi. A törvényjavaslat azt a lehetőséget is kizárja, hogy az épület tulajdonosa,

21. §. (1) Építési engedélyt csak annak lehet adni, aki igazolja, hogy tulajdonjogánál fogva vagy más jogcímen a telken építeni jogosult. Az építési engedély kiadását meg kell tagadni, ha nyilvánvaló, hogy a szándékolt építés másnak a jogát sérti. Az építésügyi hatóság a magánjog sérelme címén emelt kifogás következtében megtagadhatja az építési engedély kiadását, ha a kifogás alapossága nem kétségtelen ugyan, de az építés a kifogást tevő félnek helyrehozhatatlan kárt okozhatna.

(2) Az építésre kért engedély kiadását meg kell tagadni, ha előre meg lehet állapítani, hogy az épület vagy berendezés létesítése, illetőleg fenn-tartása tilos áthatást idéz elő a másik telekre. Tilos különösen víz, gőz, füst, korom, hő, bűz, zaj, rázkódtatás vagy más effélék útján a szomszéd telekre olyan áthatást gyakorolni, amely a helyi viszonyok és az illető rendeltetése szerint közonségesnek tartott mértéket meghaladja és a teleknek azon a helyen szokásos használatát számbavehetően korlátozza.

(3) A hatóság az építésre adott engedély feltételeit kilátást védő szolgálom vagy más hasonló természetű jogosítvány hiányában is lehetőség szerint akként állapítsa meg, hogy az épület a másik telektől a kilátást, a napsütést és a szabad levegőt túlságos mértékben el ne vonja.

(4) A telket nem szabad úgy mélyíteni, hogy a szomszéd telke vagy épülete ennek következtében a szükséges földtámasztékot elveszítse, ha csak a mélyítést végző másféle megtámasztásról kellően nem gondoskodik.

(5) Ha az a veszély fenyeget, hogy valamely épület összedől vagy részei elválnak és hogy az épület vagy részei a szomszéd telekre esnek és azt meg-rongálják, ennek a teleknek tulajdonosa a veszély elhárítására szükséges intézkedések megtételét követelheti attól, aki a bekövetkező kárért felelős lenne.

(6) Ha építeni vagy meglevő épületet tatarozni, átalakítani vagy lebontani csak úgy lehet, hogy a szomszédos telekre vagy a telek fölé állványokat helyeznek, az építőanyagot ezen a telken átviszik vagy a telken lerakják vagy, hogy az építőmunka céljából a telken átjárnak, a szomszéd kártérítés ellenében mindezeket tűrni köteles, de csak úgy, ha a kártérítése nézve kívánságára előzetesen biztosítékot kap.⁽¹⁾

birtokosa vagy bárki más, aki kárt szenvedett, azon a címen támaszthasson az állammal, valamely várossal vagy községgel szemben igényt, miszerint költsége vagy kára a hatósági ellenőrzés elmulasztása folytán állt elő. Az épület állapota miatt bekövetkezett kárt igényt csak az épület felett magánjogi vonatkozásban rendelkezési jogosult ellen lehet érvényesíteni.

A 20. § (6) bekezdése az építésügyi szabályok megtartásait a büntetőjogi felelősséget a megbízás körében végzett munkára nevezve is megállapítja.

(1) (M. r.) Az építési engedély közigazgatási természetű jogosítvány, amely levegőben nyilván jelent, hogy az engedélyben megjelölt építés a vonatkozó közigazgatási rendszabályoknak megfelel. Kétségtelen, hogy az építőtől az engedély kereséskor a telek feletti rendelkezési jogát a szokásos módon, nevezetesen telekkönyvi kivonattal vagy másként megfelelően igazolnia kell, egyébként azonban a közigazgatási hatóság az engedély kiadásakor magánjogi vitát nem dönthet el és az engedély kiadását az ilyen vita eldöntéséig csak kivételesen felfüggesztheti. Aki építési engedélyt kapott, a bírói utra tartozó jogvita eldöntése előtt csak saját anyagi veszélyre építhet.

A telek, illetőleg épületek használata, valamint az építkezés körében a szomszédjog különböző követelmények alakjában jelentkezik. A 21. §. c. részben csak a főbb irányelveket állapítja meg. A további követelményeket és érvényesítésük módját nem lehetne kiegészítő részletességgel törvénybe iktatni, ezért a törvényjavaslat 22. §-a a szükséges további szabályok megállapítását rendeleti, illetőleg szabályrendeleti útra utalja. Ide tartozik annak megállapítása, hogy az épület ajtóit és ablakait a szomszéd fölé miképpen lehet elhelyezni, az épület bontása után a szabadon hagyott szomszéd tüzifalat milyen esetben köteles a bontott épület tulajdonosa rendbehozni, az ereszesatornát stb. miképpen kell vezetni és hogy még számos más követelményt hogyan kell érvényesíteni.

22. §. (1) A belügyminiszter és az iparügyi miniszter az egészség és biztonság, valamint a városrendezés érdekeinek, gazdasági vagy más közérdeknek, végül a szomszédok érdekének megóvása céljából az építés feltételeit, az építési munka és az épület tekintetében támasztható követelményeket és azok érvényesítésének módokat együtt kiadandó rendelettel megállapíthatják; különösen meghatározhatják:

- a) hogy a törvény rendelkezései szempontjából milyen munkát kell építésnek és mit kell épületnek tekinteni;
- b) az építésre, valamint az épület használatbavételére jogosító, úgyszintén a telekfelosztási engedély kiadásáért szedhető díjakat;
- c) hogy milyen munkát kell építőiparossal végeztetni;
- d) az építési anyagok minőségét, méreteit, az építésnél meghatározott szerkezet vagy műszaki eljárás alkalmazását;
- e) az építésnél és a használt épületeken meghatározott berendezés alkalmazását és alkalmazásának módját;
- f) az épületek karbantartásának követelményeit, továbbá az emberek állandó tartozkodására használt helyiségek tekintetében támasztható követelményeket;
- g) hogy közművel ellátott területen mennyiben kötelező a közmű bevezetése;

h) történelmi vagy művészi értékű épület és városrész védelme, továbbá városkép szépségének védelme érdekében a szükséges rendelkezéseket, ha azok külön szabály szerint más hatóság hatáskörébe nem tartoznak.

(2) A belügyminiszter az iparügyi miniszterrel egyetértően:

a) a községeket arra kötelezheti, hogy beépítésre szánt területüket jelöljék meg;

b) a városrendezési terv alá nem vont utak mentén az építést az utak állapotának és a forgalom biztonságának védelmére szükséges mértékben korlátozhatja;

c) az önkormányzati testületeket műszaki közegek alkalmazására kötelezheti.

(3) Az építésrendészetnek az e törvény rendelkezéseim és a miniszter rendeletén felül a helyi viszonyok szerint szükséges szabályait Budapesten és környékén a Fővárosi Közmunkák Tanácsa által alkotott építésügyi szabályzat, más törvényhatósági jogú városban és megyei városban az illető város által alkotott szabályrendelet, kis- és nagyközségben a vármegye által alkotott szabályrendelet állapítja meg. A Fővárosi Közmunkák Tanácsa az építésügyi szabályzatot az illető város polgármesterének, illetőleg község képviselőtestületének meghallgatása után állapítja meg. A Fővárosi Közmunkák Tanácsa által alkotott építésügyi szabályzat — amennyiben maga a szabályzat hosszabb határidőt nem állapít meg — a Budapesti Közlönyben közzététel napjától számított harmincadik napon lép hatályba.⁽¹⁾

23. §. (1) Az iparügyi miniszter rendeleti úton megállapíthatja:

(1) (M. i.) Az építésügy körében eddig országos érvényű részletes szabályok nem voltak hatályban, az építésrendészet tötéles jogait, amely főként helyi szabályrendeletekből tevődött össze, az összhang hiánya és nagy mértékben az elavultság jellemzi. Az építési technika fejlődése, a gazdasági élet igényei és a közigazgatás egyöntetűségére törekvés elkerülhetetlenül teszi, hogy az építésrendészetnek az egész országban alkalmazásra kerülő szabályait miniszteri rendelet foglalja össze és ezt a kódexet a szabályrendeletek csak azokban a vonatkozásokban egészítik ki, amelyek külön rendezése a helyi viszonyok szerint szükséges. Amikor a törvényjavaslat 22. §-a eziránt rendelkezik, egyben azt is biztosítja, hogy az új szabályozási keretben most már minden

a) hogy mely jelentősebb építkezéseknél kell különleges szakértőt alkalmazni, hogy középület építésénél mennyiben kell tervpályázatot tartani;

b) az építési munka ipari végzésének szabályait, valamint azt, hogy az 1922: XII. és az 1936: VII. t.-c. rendelkezéseit az építési munkára mennyiben kell alkalmazni;

c) az építési munka alvállalkozója által a munkából folyóan tamasztott követelés biztosítása céljából szükséges közigazgatási természetű rendelkezéseket;

d) hogy az égési termékektől mentesítésre szoruló területen milyen fűtési mód és tüzelési rendszer alkalmazása kötelező.

(e) Ha valamelyik ipartestület az 1932: VIII. törvények szerint megállapított feladatot az építőiparok körében nem tudja megfelelően ellátni, az iparügyi miniszter az ipartestület működési területén az említett feladat ellátását más ipartestületre bízhatja.

(f) E törvénynek, valamint az ennek alapján alkotott jogszabályoknak az építésügyre vonatkozó rendelkezéseit a honvédelmi célt szolgáló épületekre csak annyiában kell alkalmazni, amennyiben ezt a belügyminiszter az iparügyi és a honvédelmi miniszterrel egyetértően elrendeli.⁽¹⁾

esetleg kello megoldása helyet találhasson. E részben különösen a következő szempontok érdemnek figyelmet.

Az építésrendészet és az iparendészet körében sürűn vitatott kérdése volt, hogy tulajdonképpen mit tartalmaz az épület és az építési munka fogalmi körebe, ilyen kérdése előfordult legutóbb a vasszerkezetek és a melvépítő munka ügye. Ezenfelül a városrendezés érdekei, továbbá az építésügyvel kapcsolatos más közérdekek is szükségessé teszik, hogy olyan létesítmény és olyan munka is az építésrendészet szabályai alá kerüljön, amely technikai értelemben szigorúan véve nem volna így minősíthető, ilyen például a fa- vagy drotkerítés létesítése és gép felállítása. Ezért a törvényjavaslat felhatalmazást nyújt arra, hogy a törvény hatálya alá eső létesítmények és munkák körét a végrehajtás során mutatkozó szükség szerint rendelet állapítsa meg.

Az ipari közigazgatás rendszere szerint saját céljára bárki építhet hozzátartozónak és közönséges napközisoknak segétszolgával, mert az ilyen munka nem iparszerű. Ez az ipari közigazgatási elv azonban nem gátolhatja az építésnél figyelembetartó közérdekek érvényesülését. Tekintettel a két jogterület érintkezéséből folyóan felmerült vitákra, a törvényjavaslat úgy rendelkezik, hogy azok a feltételek, amelyeknek fennforgása esetén valaki építőiparos igénybevétele nélkül építhetnek, rendelettel nyerjenek megállapítást.

A törvényjavaslat arra is felhatalmazást nyújt, hogy az építésnél és a használt épületeken meghatározott berendezés alkalmazását lehessen kötelezővé tenni és az alkalmazás módját is elő lehessen írni. Messze terjedne annak részletes ismertetése, hogy milyen követelmények biztosítására szolgál ez a rendelkezés, ezért röviden csak a villámhárító, a légvédelmi berendezés kötelező alkalmazására, a gáz-, víz- és villanyszereléssel betartandó óvintézkedésekre, továbbá építkezésnél a munkások életének testi épségének és egészségének megővéséhez szükséges berendezésekre utalok.

Az emberek állandó tartózkodására, így főként a lakásul és munkahelyül szolgáló helviségekkel szemben nehéz egészen kielégítő mértéket alkalmazni, mert hiszen ez meg kedvezőbb gazdasági viszonyok között is különös óvatosságot feltételező kérdés volna. Kétségtelenül arra kell törekedni, hogy minden lakást és munkahelyet közvetlen napfény, szabad levegő érjen és hogy a helviségek a nedvesség-, hő- és hangszigetelés követelményeinek is minél jobban megfeleljenek. A törvényjavaslat szociális érdeket közelít meg, amikor ezen a téren a fokozatos haladás útjának megszabását rendeletre bízta.

Mindinkább megfontolásra késztető jelenség, hogy az eredetileg városok és községek belterületét elkerülő, óriási penzaldozáttal épült modern múltunk mentét egészen új háziorok lepik el és a Magyarorszag fele, valamint rajtuk át átvánduló nemzetközi forgalmat lepten-nyomon ugyanolyan sürű helyi forgalom akadályozza, mint a városok és községek belterületén. Az ilyen utak mellé építés rendszerint azzal jár, hogy hamarosan még a mezőiduloutak forgalma is ezekre az utakra terelődik, már pedig a vasabronchos gazdasági szerek az utak állapotát is rontják. A törvényjavaslat felhatalmazást nyújt arra, hogy az érdekelt miniszterek a forgalom biztonságának és az utak állapotának védelme céljából az említett utak melle építést a kívánatos mértékben korlátozzák.

A 22. §-ban nyújtott felhatalmazási keret a belügyminisztert és az iparügyi minisztert együtt illeti meg.

(1) (M. 1.) A 23. §. szerint az iparügyi miniszter a jelentősebb építkezéseknél különleges szakértő alkalmazását, középületek építésénél tervpályázat tartását rendelheti el. Ez a felhatal-

IV. Fejezet. Vegyes rendelkezések.

24. §. (1) Városok, valamint a városrendezés szabályai alá vont kis- és nagyközségek az ennek a törvénynek végrehajtásával felmerülő kiadások fedezése céljából külön közszolgáltatásokat szedhetnek.

(2) A városrendezési terv alá eső telek tulajdonosát telkének értéke vagy értékemelkedése arányában a rendezés költségéhez hozzájárulásra lehet kötelezni.

(3) Telek tulajdonosa az út burkolásának, valamint a város, illetőleg a kis- vagy nagyközség közműhálózata építésének, bővítésének és szükséghez képest a fenntartásának költségéhez hozzájárulásra kötelezhető.

(4) A (2) és (3) bekezdésben említett hozzájárulás a telek terhe.

(5) Az építésügyi hatóság által az érdekelt fél terhére e törvény alapján megállapított eljárási és más költséget vagy kártérítést közzadók módjára kell behajtani.

(6) A telekfelosztásra, valamint az építésre és az épület használatbavételre jogosító engedély kiadásáért e törvény alapján szedhető díj a várost (kis- és nagyközséget) illeti.

(7) A városnak, valamint a városrendezés szabályai alá eső kis- és nagyközségnek az e törvény rendelkezésein alapuló bevételeit, továbbá a városrendezési terv alá eső közterület bérbeadásából származó bevételeit csak e törvény végrehajtásához szabad felhasználni.⁽¹⁾

25. §. (1) Építésügyi hatóságok:

1. elsőfokon:

a) Budapesten a polgármester, illetőleg a hozzáutalt ügyekben a kerületi előjáró.

b) a többi törvényhatósági jogú és a megyei városokban a polgármester;

mazas a nagyobbszámú építkezésekkel szemben közérdekből támasztható igények minél tokele-
tesebb érvényesülését szolgálja s ezzel a magyar építészek régi kívánságának tesz eleget

Az építőiparok gyakorlásának ipari közigazgatási joga, és pedig különösen a képesítési rend-
szerek és az egyes építőiparágak munkaköre elhatárolásának kérdése eddig számos miniszteri
rendelet és az egyik határozat bonyolult anyagán nyugodott. Nem szorul magyarázatra,
hogy ilyen körülmények között az iparhatóságta nevezé majdnem minden építőipari ügy súlyos
jogi kérdést jelentett s a szakipari érdekelttség a jogviszonyainak rendezetlenségéből eredő igen
jelentős hátrányokkal volt kénytelen megalkudni. Az is kétségtelen, hogy az építés technikai-
nak fejlődése az építőiparossal szemben olyan magas követelményeket támaszt, amelyeket az
ipartörvény kezmuves képesítési rendszerében a tanonci és segédi képzéssel ma már nem lehet
biztosítani. Az építőiparok gyakorlása körében tehát az állandóan fejlődő igényeknek megfelelo
s minden részletre kiterjedő intézményes rendezésre van szükség. Ilyen teljes rendezés a törvény-
ben nem valósítható meg, ezért a 23. §. (1) bekezdésének b) pontja egységes építőipari kódex
megalkotására ad felhatalmazást.

Gyakori volt a panasz arról, hogy az építés fővállalkozója az építtető által részére fizetett
jarandóságából a különböző ipari munkát végző alvállalkozókat nem elégítette ki, hanem meg-
okolatlannul visszatartotta, vagy a fővállalkozó részére kifizetett összegeket még az alvállalkozók
kiegészítése előtt más követelésekre vette igénybe. A törvényjavaslat az alvállalkozók kiegészítése
tekintetében megfelelő gyakorlat kialakításához kíván jogalapot teremteni, amikor felhatalmazza
az iparügyi minisztert, hogy a mutatkozó visszaadások kiküszöbölésére alkalmas közigazgatási
rendelkezéseket állapítson meg. A kizárkozó módosulatok köze tartozik például az alvállalkozas-
nak az ipartestületnél bejelentése.

(1) (M. 1.) A városrendezés keletnyvű feladatát jelent, nevezetesen elsősorban a felmerést
s ez alapon a tervek megállapítását, másodsorban pedig a tervek végrehajtását. A felmerés elvég-
zése és az általános rendezési terv megállapítása a törvény hatálybalépése után, megszabott
határidőn belül teljesítendő feladat, ezzel szemben a részletes rendezési tervet a fokozatos beépí-
tessel lepest tartva kell elkészíteni s úgy az általános, mint a részletes rendezést a megszabott
programm szerint kell végrehajtani. Tehát a városrendezés költségének egy része állandó tételt
képezíthet. A törvényjavaslat 24. §-a ezeknek a költségeknek fedezéséről gondoskodik.

c) kis- és nagyközségekben a főszolgabíró ;

2. másodfokon:

a) Budapesten és környékén (2. §. (7) bek.) a Fővárosi Közmunkák Tanácsa ;

b) a többi törvényhatósági jogú városokban a közigazgatási bizottság építésügyi albizottsága ;

c) megyei városokban, valamint a kis- és nagyközségekben az alispán.

(2) Az 1930 : XVIII. t.-c. 104. §-a (1) bekezdésének második mondata és a (2) bekezdésének az építési ügyekre vonatkozó rendelkezése hatályát veszti.

(3) A Fővárosi Közmunkák Tanácsa a székesfőváros környékére vonatkozó ügyekben Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye törvényhatósági bizottsága által választott kilenc taggal kiegészített tanácsban határoz.

(4) Az előző bekezdés értelmében alakított tanácsban — szavazati jog nélkül — tanácskozási joga van a Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyei m. kir. államépítészeti hivatal vezetőjének és az érdekelt megyei városok képviselő-testületei által kijelölt egy-egy megyei városi tisztviselőnek.

(5) Az 1870 : X. t.-c. 12. §-ának rendelkezését a (3) bekezdés értelmében választott tagokra is alkalmazni kell.

(6) A közigazgatási bizottság építésügyi albizottsága az elnökon kívül négy tagból áll. Tagjai : a tiszti főügyész, az államépítészeti hivatal főnöke és a közigazgatási bizottság kebeléből választott két tag.

(7) Az (1) bekezdés 2. pontjában felsorolt másodfokú hatóságok határozata ellen a belügyminiszterhez lehet felülvizsgálati kérelemmel élni.

(8) A Fővárosi Közmunkák Tanácsa által megállapított városrendezési tervet és építésügyi szabályzatot jogorvoslat szempontjából a közigazgatás korében hozott határozatnak kell tekinteni.

(9) A Fővárosi Közmunkák Tanácsa által alkotott építésügyi szabályzat-hoz, továbbá az e törvénnyel szabályozott ügyekben alkotott szabályrendeletekhez a belügyminiszternek az iparügyi miniszterrel egyetértően megadott jóváhagyása szükséges. Megyei város szabályrendeletét a törvényhatósági kisgyűlés véleményével kell jóváhagyásra feltenjeszteni.⁽¹⁾

26. § (1) Az iparügyi miniszter hites mérnöki intézményt rendszerezíthet. A hites mérnök feladata : a hatóság hatáskörébe tartozó ügyek műszaki vonatkozásaiban szakvéleményt adni vagy hiteles ténymegállapítást tenni.

(2) A hites mérnök működési jogosítványát — pályázat útján — az iparügyi miniszter adja. A pályázati felhívásban és a működési jogosítványban fel kell tüntetni, hogy a hites mérnök működése milyen természetű ügyekre, illetőleg azok milyen vonatkozásaira és mely területre terjed ki.

(3) Különleges méretű, szerkezetű vagy rendkívüli terhelésű épületek és más létesítmények tervét, a vonatkozó számításokat, valamint a terv anyagi megvalósítását, ha erre a hatóságnak megfelelő vagy kellő számú hivatali szakkozege nincsen, az a hites mérnök ellenőrzi, illetőleg vizsgálja felül, aki ilyen működésre az előző bekezdés szerint jogosítványt nyert.

(4) A (2) bekezdésben említett működési jogosítvány kiadásának fel-

(1) (M i) Minthogy az építésrendészet tételes jogat ma helyi szabályrendeletek állapítják meg, az építésügyi hatóság korében nem alakult ki egységes fórumrendszerünk. A törvényjavaslat 25 §-a ezt a hiányt a gyakorlati közigazgatás igényeinek, másfelől az építésrendészet jelentőségének figyelembevételével pótolja.

tételeit, továbbá a (3) bekezdés rendelkezése alá eső épületeket és más létesítményeket, végül a hites mérnök jogait és kötelességeit, felelősségét, munkadíját és általában a reá vonatkozó jogviszonyokat az iparügyi miniszter a belügyminiszterrel és az igazságügyminiszterrel egyetértően kiadandó rendeletben állapítja meg, illetőleg szabályozza.⁽¹⁾

27. §. (1) Kihágást követ el és pénzbüntetéssel büntetendő az, aki hatósági engedélyhez kötött telekfelosztást vagy építkezést engedély nélkül végez vagy már felépült épületet engedély nélkül vesz használatba vagy a telekfelosztási, az építési vagy a használati engedély rendelkezéseit nem tartja meg. Ha a kihágást emberi tartózkodásra is használt épülettel kapcsolatban követtek el és az fontos közérdeket veszélyeztet vagy sért, a kihágást két hónapig terjedhető elzárással kell büntetni.

(2) A pénzbüntetésre az 1928. X. törvényekről rendelkezései irányadók.

(3) A kihágás miatt az eljárás a közigazgatási hatóság mint rendőri büntető bíróság hatáskörébe tartozik.

(4) A belügyminiszter az iparügyi miniszterrel egyetértően rendeletben kihágássá nyilváníthatja a Fővárosi Közmunkák Tanácsa által alkotott építésügyi szabályzat rendőri rendelkezésének vagy tilalmának megszegését.⁽²⁾

28. §. (1) Függetlenül attól, hogy az építtető a 27. §-ban meghatározott kihágás miatt a tettesség és a részesség általános szabályai szerint felelősséggel tartozik-e, az építésügyi hatóság rendbüntetésként az ingatlan értékének egytized részéig terjedhető pénzbírságot szabhat ki az építtetőre, ha az építkezést engedély nélkül vagy az engedélytől eltérő módon végezték s ebből az építtető vagyoni előnyhöz jut.

(2) A pénzbírságot közzadók módjára kell behajtani és az a várost (kis- vagy nagyközséget), Budapesten és környékén a fővárosi pénzalapot illeti.⁽³⁾

29. §. (1) E törvény hatálybalépésének napját a belügyminiszter és az iparügyi miniszter együtt állapítják meg. Az említett miniszterek egyes rendelkezések hatálybalépésének napját általában vagy egyes vármegyékre és városokra nézve eltérően állapíthatják meg.

(1) (M. 1.) Műszaki szakközvegekkel eddig még városaink sem voltak kielégítően ellátva. A járási közigazgatásnak régóta van orvos és állatorvos szakközvege, maga a főszolgabíró jogi képzettségű, műszaki szakértő úgy a járási, mint a községi közigazgatásban teljesen hiányzott. A minduntalan mutatkozó visszas helyzetben azonban nehéz volt segíteni, mert a műszaki szakképzés széttagolt irányokban fejlődött, másfelől, mert a közigazgatás pénzügyi keretei is egyre szűkebbé váltak. A 22 §. (2) bekezdése, valamint a 26 § most már megfelelő kezdeményezésre nyújt lehetőséget.

(2) (M. 1.) A 22. § szerint Budapest székesfőváros építésügyi szabályzatát a Fővárosi Közmunkák Tanácsa állapítja meg. Közzegünk értelmében valamely eszkömmel általában csak miniszteri rendelettel vagy szabályrendelettel lehet kihágásra minősíteni. Megfelelő büntetés biztosítása érdekében a törvényjavaslat 27. §-a felhatalmazza a belügyminisztert, hogy az említett szabályzat egyes rendelkezéseinek megszegését szintén kihágássá nyilvánítsa.

(3) (M. 1.) Építkezés közben gyakori eset, hogy valamely jogszabály megszegése esetén a kiszabható legmagasabb büntetés is aránytalanul csekély a vétkes fel által elért haszonhoz és a megsértett közérdek fontosságához képest. Így, ha valaki az építési költség egy részének megtakarítása céljából az előírtnál kevesebbet szilárd épületet épít, az életbiztonságot veszélyeztetheti; ha pedig több bejövetelem elelése céljából a megengedettnél magasabb épületet emel, az egész városképet elronthatja. Ezzel a törvényjavaslat lehetővé teszi, hogy az építésügyi hatóság indokolt esetben a közérdek sértelmét vagy veszélyeztetését jobban megközelítő pénzbírságot szabhasson ki. Ilyen pénzbírság természetesen nemcsak a rendőri büntetőbíróság által megállapított büntetésben felel, hanem akkor is kiszabható, ha elmulasztás miatt vagy más okból büntető eljárás nem indítható vagy büntetés nem róható ki. A 21 § (7) bekezdése szerint az ilyen pénzbírságokból származható bevétel a törvény végrehajtására kell felhasználni.

(2)
olyan
terek
pedig
intézk
(3)
honvé

a l
M

súlyán
vényje
azert
az egy
Román
munde
egyezt
E
nek m
között
megke
az egy
ból, h
emlité

1
aláb
céljá
san

(
(
állaj
pont
kell
szab
vag
Ha

(
tétel
alak
a ve

rend
mag
torv
mara

ipar
köz
1937
16-á
sági
16-á

(2) A belügyminiszter és az iparügyi miniszter az e törvénnyel szabályozott olyan ügyekben, amelyek más miniszter ügykörét is érintik, az illető miniszterek meghallgatása után, a műemlékek védelmével kapcsolatos ügyekben pedig a vallás- és közoktatásügyi miniszterrel egyetértően határoznak vagy intézkednek.

(3) A légvédelmet, valamint általában a honvédelmet érintő ügyben a honvédelmi minisztert kell meghallgatni.⁽¹⁾

VII. TÖRVÉNYCIKK

a hajón szállított nehéz csomagok súlyának megjelöléséről.⁽²⁾

Megjelent az Országos Torvénnytar 1937. évi május hó 11-én kiadott 5. számában

M. 1.) Az országgyűlés mind a két ház 1932-ben elfogadta a hajón szállított nehéz csomagok súlyának megjelöléséről szóló nemzetközi munkaügyi egyezménynek beiktatását célzó törvényjavaslatot. A vonatkozó törvény mindeddig azért nem volt kihirdethető, és az egyezmény azért nem volt megerősíthető, mert ennek megerősítését arra az időre tartottuk fenn, amikor az egyezményt a dunai államok, nevezetesen Németország, Ausztria, Cseh-Szlovákia, Jugoszlávia, Románia és Bulgária is ratifikálták. Minthogy időközben az egyezményt az említett államok mind egyike ratifikálta, most már nekünk is meg kell tennünk azokat a lépéseket, amelyek az egyezménynek általunk leendő megerősítése céljából szükségesek.

Evégből az egyezmény 1. cikkének második és negyedik bekezdésében foglalt rendelkezéseknek megfelelően külön törvényben kell rendelkezünk egyfelől azokra a kivételes esetekre vonatkozóan, amikor nehéz meghatározni a csomagok pontos súlyát és ezért meg kell engedni azok megközelítő súlyának megjelölését. Másfelől rendelkezünk kell aziránt, hogy megjelöljük azokat az egyéneket, akiknek kötelességet fogja kepezni a csomagok súlyának megjelölése. Abból a célból, hogy az említett követelményeknek eleget tegyünk, készült ez a törvényjavaslat, amely az említett kérdéseket a gyakorlati követelményeknek megfelelően kívánja szabályozni.

1. §. (1) Minden csomagon és egyéb tárgyon, amelynek nyerssúlya legalább egyezer kilogramm és amelyet belvízi úton, vagy tengeren szállítás céljából Magyarországon feladnak, látható helyen, jól olvashatóan és tartósan fel kell tüntetni kilogrammokban kifejezett nyers súlyát.

(2) A súlynak feltüntetése a feladónak kötelessége

(3) A súlyt méréssel kell megállapítani. Olyan helyen, ahol a súly megállapítására alkalmas mérleg nincsen, a súlyt számítással vagy lehetőleg pontos becsléssel kell megállapítani. A súlyt legkésőbb a hajóra rakás előtt kell feltüntetni. A szállítandó csomagot, illetőleg egyéb tárgyat addig nem szabad a hajóra rakni, amíg súlymegjelöléssel ellátva nincsen. A számítással vagy becsléssel megállapított súlyt megközelítő súlyként kell feltüntetni. Ha valamely csomagon vagy egyéb tárgyon annak súlya fel van tüntetve,

(1) *(M. 1.)* A törvényjavaslat egyes rendelkezései a végrehajtás fokozatos időrendjét tetelezik fel. Ez a fokozatosság nem egy vonatkozásban a helyenkint változó viszonyok szerint alakul. A törvényjavaslat lehetővé teszi, hogy az ilyen rendelkezések hatálybalépésének időpontja a végrehajtásukhoz fűződő érdekek rendje szerint nyerjen megállapítást.

Az építés- és tűzrendszet körében alkotott rendeletek és helyi szabályrendeletek sok olyan rendelkezést tartalmaznak, amelyek a törvény végrehajtásáig a kellő átmenetet biztosítják, sőt magának a törvénynek végrehajtását megkönnyítik. Az ilyen rendelkezések, amennyiben a törvénnyel vagy az annak alapján alkotott jogszabállyal nem ellenkeznek, tovább is hatályban maradnak.

(2) A törvényjavaslatot a m. kir. kereskedelmi minisztérium vezetésével megbízott m. kir. iparügyi miniszter 1936. évi november hó 11-én nyújtotta be. — A képviselőház közgazdasági és közlekedési bizottságának jelentése 1936. évi november hó 26-án kelt. — Képviselőházi tárgyalása 1937. évi február hó 12-én tartott 183-ik ülésében, harmadszori olvasása pedig 1937. évi február 16-án a képviselőház 184-ik ülésében volt. — A felsőház kereskedelmi és közlekedésügyi bizottságának jelentése 1937. évi március hó 9-én kelt. — Felsőházi tárgyalása 1937. évi március hó 16-án tartott 40-ik ülésében volt.

9 §

(1) A jelen törvényerejű rendelet hatályba lépése után gazdasági irodákkal lehet átalakítani azokat a közhivatali szerveket és állami vállalatokat, amelyeknek átalakítását tevékenységi koruk szükségessé teszi.

(2) A gazdasági iroda megalakulásával az átalakuló állami vállalat megszűnik, - jogai és kötelezettségei — amennyiben ezek felől az átalakulás során elterő rendelkezés nem történik — a gazdasági irodára szállnak át.

1949. évi 12. számú törvényerejű rendelet

„Magyar Népköztársasági Erdemrend és Erdemérem” alapításáról.³²⁾

1. §

(1) A Magyar Népköztársaság érdekeinek elősegítése, valamint támogatása körül kimagasló érdemeket szerzett magyar és külföldi állampolgárok kitüntetésére — külön polgári és katonai tagozattal — „Magyar Népköztársasági Erdemrend és Erdemérem” alapítatik.

(2) Az Erdemrendnek 5 fokozata van I., II., III., IV. és V.

(3) Az Erdeméremnek 3 fokozata van arany, ezüst, és bronz.

2 §

A Magyar Népköztársasági Erdemrendet és Erdemérmét a minisztertanács elnökének előterjesztésére a Népköztársaság Elnöki Tanácsa adományozza.

3 §

A „Magyar Munka Erdemrend és Erdemérem” alapításáról szóló 1948. XV. törvény 1 § (1) bekezdése az alábbi rendelkezéssel egészítették ki.

A Magyar Munka Erdemrend és Erdemérem adományozható azok részére is, akik az ötéves terv előkészítésében és végrehajtásában az ipari, a mezőgazdasági, a közlekedési, a kulturális és szociális építőmunka területén kiváló érdemeket szereztek.

4 §

A „Magyar Köztársasági Sportérdemérem” alapításáról szóló 1947. XXXII. törvény 1 § (1) bekezdése az alábbiak szerint módosul.

(1) A kitüntetés elnevezése „Magyar Népköztársasági Sportérdemérem”.

(2) Ahol más jogszabály a Magyar Köztársasági Sportérdeméremről tesz említést helyette a jelen törvényerejű rendelet hatálybalépésének napjától a Magyar Népköztársasági Sportérdemérmét kell érteni.

5 §

Az 1948. XVI. törvénnyel alapított „Köztársasági Elnök Elismerésének Koszorúja” kitüntetésnek a további adományozása a jelen törvényerejű rendelet hatálybalépésének napjával megszűnik.

6 §

(1) A „Magyar Köztársasági Fidemrend és Erdemérem” alapításáról szóló 1946. XXI. törvény hatá-

lyát veszti, és a kitüntetéssel járó jogok a jelen törvényerejű rendelet hatálybalépésének napjával megszűnnek.

(2) Az előző bekezdésben megszüntetett „Magyar Köztársasági Erdemrend és Erdemérem” helyett a volt tulajdonosok részére 1950. évi április hó 4. napjáig a jelen törvényerejű rendelet 1 §-ának (1) bekezdésében alapított Magyar Népköztársasági Erdemrend és Erdemérem megfelelő fokozatát lehet adományozni.

7 §

A Népköztársasági Erdemrend és Erdemérem alapszabályait, valamint a meglevo kitüntetések alapszabályainak megfelelő kiegészítést és módosítást a minisztertanácsnak a minisztertanács elnöke útján tett előterjesztésére a Népköztársaság Elnöki Tanácsa hagyja jóvá.

8 §

A büntető és egyéb jogszabályoknak a rendeletekre vonatkozó rendelkezéseit a Magyar Népköztársasági Erdemrendre és Erdeméremre is alkalmazni kell.

1949. évi 13. számú törvényerejű rendelet
a múzeumokról és műemlékekről.³³⁾

I FEJEZET

Általános rendelkezések

1 §

A magyar történet, tudomány és művészet emlékeit és eredményeit, mint közmuvelődésünk örökbecsű értékeit, a jelen törvényerejű rendeletben meghatározott módon fokozott védelemben kell részesíteni és azokat az egész nép számára hozzáférhetővé tenni.

2 §

A jelen törvényerejű rendelet hatálya kiterjed

- a) a közgyűjteményekre,
- b) a nemzeti érdekű magángyűjteményekre,
- c) a nemzeti érdekű muzeális értéktárgyakra,
- d) a műemlékekre és
- e) a védett területekre.

3 §

(1) az 1 §-ban körülrít feladatok megvalósításáról a vallás- és közoktatásügyi miniszter gondoskodik, aki e feladatkörében a múzeumok művészeti és népművelési vonatkozású ügyeiben a népművelési miniszterrel egyetértésben jár el.

(2) Az (1) bekezdésben említett feladatokkal kapcsolatos tennivalók ellátására a vallás- és közoktatásügyi miniszter felügyelete és irányítása alatt Múzeumok és Műemlékek Országos Központja (a továbbiakban: Központ) elnevezéssel külön hatóságot kell létesíteni.

(3) A Központ megszervezésével egyidejűleg a Közgyűjtemények Országos Főfelügyelőse (1934. VIII. tc. 3. § (5) bekezdés) és a Műemlékek Országos Bizottsága (1881. XXXIX. tc. 19 §) megszűnik.

³²⁾ Kihirdetés napja 1949. október 26. ³³⁾ Kihirdetés napja 1949. november 16.

4. §

(1) A Magyar Nemzeti Múzeumnak az 1934 VIII. törvénycikkben alapuló onkormányzati szervezete és jogi személyisége megszűnik, vagyona pedig az államkincs-tárhoz száll át.

(2) A Magyar Nemzeti Múzeum onkormányzati szervezetiében egyesített nagy nemzeti közgyűjtemények önálló intézményekként folytatják működésüket, az Országos Széchényi Könyvtár és az Országos Levéltár tekintetében a közkönyvtárakra, illetve a közlevéltárakra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni, míg az 1934 VIII. tc. 3. §-ának (1) bekezdésében felsorolt többi gyűjtemény további működése tekintetében a jelen törvényerejű rendelet rendelkezései irányadók.

(3) A Magyar Nemzeti Múzeum onkormányzatainak megszűnésével kapcsolatban felmerülő kérdéseket a vallás- és közoktatásügyi miniszter rendelettel szabályozza.

II FEJEZET

Közgyűjtemények

5 §

(1) A jelen törvényerejű rendelet alkalmazásában közgyűjteményeken a nemzeti múzeumokat és az egyéb közületi múzeumokat kell érteni.

(2) Az 1929 XI. tc. 1 §-a alapján közgyűjtemény névé minősített múzeumok közül azok, amelyek nem az állam, megye, város vagy község tulajdonában vannak, közgyűjteményi jellegüket elvesztik.

(3) A jelen törvényerejű rendelet hatálybalépése után a múzeum elnevezést csak közgyűjtemény használhatja.

6 §

(1) A nemzeti múzeumok sajátos gyűjtési körükben kimagasló, országos érdeku, területileg és történelmileg teljességre törekvő tudományos vagy művészeti anyagot őrző múzeális gyűjtemények.

(2) A jelen törvényerejű rendelet hatálybalépésekor nemzeti múzeumnak kell tekinteni a Magyar Történelmi Múzeumot, a Néprajzi Múzeumot, a Szépművészeti Múzeumot, az Iparművészeti Múzeumot és a Természettudományi Múzeumot. A minisztertanács felhatalmazást kap arra, hogy új nemzeti múzeumok létesítése, valamint a most felsorolt nemzeti múzeumok gyűjtési körének és elnevezésének módosítása iránt a szűkeghez képest rendelettel intézkedjék.

(3) A nemzeti múzeumok fenntartásának személyi és dologi költségeire a vallás- és közoktatásügyi tárca költségvetésében kell fedezetet biztosítani.

(4) A nemzeti múzeumok elen egy-egy főigazgató áll, akit a vallás- és közoktatásügyi miniszternek a Központ megnevezése után tett előterjesztésére a Népköztársaság Elnöki Tanácsa nevez ki.

(5) A nemzeti múzeumok tudományos és egyéb személyzetének létszámát a pénzügyminiszterrel egyetértve a vallás- és közoktatásügyi miniszter állapítja meg.

(6) A nemzeti múzeumok szervezetének és ügyvitelének részletes szabályait a vallás- és közoktatásügyi miniszter rendelettel állapítja meg.

7. §

(1) A jelen törvényerejű rendelet alkalmazásában közületi múzeumoknak kell tekinteni az állam által fenntartott múzeumokat (ide nem értve a nemzeti múzeumokat) és a megye, város vagy község által fenntartott múzeális jellegű gyűjteményeket.

(2) Gyűjtési körüket tekintve a közületi múzeumok

- a) helyi múzeumok,
- b) tájmúzeumok,
- c) emlékmúzeumok vagy
- d) szakmúzeumok

(3) A helyi múzeumok egy-egy helységre, a tájmúzeumok pedig egy-egy nagyobb tájegységre vonatkozó múzeális gyűjteményt tartalmaznak.

(4) Az emlékmúzeum olyan gyűjtemény, amely egy kimagasló történelmi, tudományos vagy művészeti jelentőségű személyhez vagy valamely jelentős történelmi eseményhez kapcsolódó emléktárgyat őriz.

(5) Szakmúzeumok a (3) vagy (4) bekezdés alá nem sorolható olyan gyűjtemények, amelyek valamely különleges szakszempontra tekintettel összeállított anyagot tartalmaznak.

(6) A közületi múzeumok szervezetének és működésének részletes szabályait a 8 § (3) bekezdésében foglalt kivétellel a vallás- és közoktatásügyi miniszter — a törvényhatósági és községi (városi) múzeumok tekintetében a belügyminiszterrel egyetértésben — rendelettel szabályozza.

8 §

(1) A közgyűjtemények a Központ felügyelete és irányítása alatt állnak a felügyeletet és irányítást módját a vallás- és közoktatásügyi miniszter rendelettel állapítja meg.

(2) A közgyűjtemények tudományos és egyéb személynzetének szolgálati jogviszonyait, ideértve különösen az alkalmazás módját, az egyes állások betöltéséhez megkövetelt képesítést, az alkalmazottak díjazását és felelősségére vonatkozó szabályait, a minisztertanács rendelettel állapítja meg.

(3) A minisztertanács felhatalmazást kap arra, hogy egyes szakmúzeumokat a gyűjtemény tárgya (származása) szerint érdekelt miniszter felügyelete alá utaljon, aki ezt a felügyeletet a vallás- és közoktatásügyi miniszterrel egyetértésben gyakorolja. Az ilyen szakmúzeum szervezetét és működését a felügyeletet gyakorló miniszter a vallás- és közoktatásügyi miniszterrel egyetértésben szabályozza, a múzeum tekintetében a Központ nem gyakorol felügyeletet és irányítást, azonban arról nyilvántartást vezet, a szakmúzeumot bármikor megtekintheti, adatok szolgáltatását kérheti, továbbá a múzeum elhelyezése és anyagának kezelése tekintetében az illetékes miniszternek javaslatot tehet.

III FEJEZET

Nemzeti érdekű magángyűjtemények

9 §

(1) Nemzeti érdekű magángyűjtemény (a továbbiakban magángyűjtemény) a múzeális tárgyaknak minden olyan egy helyen, tervszerű elraktározás min- denről és kezelt csoportja, amely régészeti, képző-

művészeti, iparművészeti, történeti, néprajzi vagy természettudományi tárgyak rendszeres gyűjtése útján jött létre, a II. fejezet hatálya alá nem tartozik és amelyet kiemelkedő tudományos, művészeti, történeti vagy közmuvelődési jelentőségére tekintettel a vallás- és közoktatásügyi miniszter a Központ javaslata alapján nemzeti érdeku magángyűjteménynek nyilvánít

(2) Az (1) bekezdésben körülírt gyűjtemény nemzeti érdeku magángyűjteményi jellegét a vallás- és közoktatásügyi miniszter a Központ javaslatára megszüntetheti, ha a gyűjtemény más gyűjteménybe beolvadt, megszűnösült, vagy jelentőseget más módon elvesztette

(3) A magángyűjteményekről a Központ nyilvántartást vezet A nyilvántartás elkészítésének és vezetésének, valamint a magángyűjtemények számbavételének módját a vallás- és közoktatásügyi miniszter rendelettel szabályozza³⁴⁾ és ezzel kapcsolatban a magángyűjtemény tulajdonosai (fenntartói) részére bejelentési, illetve adatszolgáltatási kötelezettséget állapíthat meg

10 §

(1) A magángyűjteményt, illetve az abban őrzött tárgyakat a tulajdonos köteles épsegben fenntartani, továbbá a gyűjtemény orzéséről, szakszeru kezeleséről és megóvásáról saját költségén gondoskodni

(2) A magángyűjtemények a Központ felügyelete alatt állnak, e felügyelet kiterjed a gyűjtemény elhelyezésére, szakszeru kezelesére és állagának sértetlen megőrzésére A felügyelet körében a Központ a gyűjteményt bármikor megvizsgálhatja és arra vonatkozóan a fenntartót adatok szolgáltatását kérheti Amennyiben a gyűjteményt vagy az abban őrzött egyes tárgyak épsegét veszely fenyegeti, a Központ a fenntartót az elhelyezés, kezeles, illetve orzés módjának megfelelő megvalloztatására kötelezheti

(3) Amennyiben a magángyűjtemény fenntartója az (1) bekezdésben meghatározott kötelezettségeinek nem tesz eleget, vagy a Központ részéről a gyűjtemény épsegének biztosítása érdekében adott utasításokat nem teljesíti, a vallás- és közoktatásügyi miniszter a Központ javaslatára elrendelheti a magángyűjteménynek közgyűjteményben való elhelyezését A magángyűjtemény ilyen esetben addig marad a közgyűjtemény őrzetében, amíg a fenntartó megfelelő biztosítékokat nem nyújt arra, hogy kötelezettségeinek a jövőben eleget fog tenni Ha a fenntartó ilyen biztosítékokat a közgyűjteményben való elhelyezéstől számított öt éven belül nem nyújt, a magángyűjteményt az államkincstár megvallothatja, a megváltási ár tekintetében a vallás- és közoktatásügyi miniszter bírói út kizárásával határoz

11. §

(1) A magángyűjtemény fenntartója köteles a Központ megkeresésére a gyűjtemény egészének vagy az abban levo egyes tárgyaknak tudományos szempontból való feldolgozását (kutatását, fenykepezését, lerajzolását stb.) a Központ által megjelölt személynek lehetővé tenni Amennyiben a fenntartó e kötelezettségének nem tesz eleget, vagy a tudományos kutatás érdekei ezt megkívánják, a Központ elrendelheti a gyűjteménynek, illetve az egyes tárgyaknak a kutató költségén a kutatás tartamára közgyűjteményben való elhelyezését, az elhelyezés tartama három hónapot nem haladhat meg Amennyiben a magángyűjtemény tulajdonosa tudoma-

nyos szakértő, a jelen bekezdésben foglalt rendelkezések alkalmazásában tudományos érdekeit figyelembe kell venni

(2) A Központ a nemzeti közmuvelődés érdekeiben kötelezheti a fenntartót, hogy magángyűjteményét a Központ által meghatározott időtartamra vagy időpontban rendszeresen, illetve alkalmilag a nagyközönség részére hozzáférhetővé tegye A fenntartó a magángyűjtemény látogatóitól a Központ jóváhagyásával megállapított belépődíjat szedhet Ha a magángyűjteményt természetes személy tartja fenn, a magángyűjtemény nyitvatartásával járó kiadásokat — amennyiben azok a belépődíjakból nem fedezhetők — a Központ fedezi

(3) A Központ a magángyűjtemény fenntartóját kötelezheti arra, hogy a gyűjteményt vagy annak egyes darabjait hazai nyilvános kiállításon, vagy hazai gyűjteményben kozszemlere bocsássa. Kiállításra (közszemlére bocsátásra) a fenntartót minden két évben csak egy ízben és két hónapot meg nem haladó tartamra lehet kötelezni A kiállításra kötelezés alkalmával a kiállító köteles a Központnál a szállítás és biztosítás költségeit előre letétbe helyezni, a Központ ezenfelül megfelelő biztosíték adását is kívánhatja a kiállítótól a kiállított gyűjtemény megőrzése és visszaszolgáltatása tekintetében is. A tulajdonosnak (birtokosnak) minden kárért, amely a kiállításra kötelezés teljesítése folytán éri, az államkincstár egyetemlegesen felelős

12 §

(1) A magángyűjteménynek, vagy az abban foglalt egyes tárgyaknak élok közötti jogügylettel történő visszatértes tulajdonátruházása esetén a magyar államkincstár elővételi, ingyenes átruházása esetén pedig vételi jog illeti meg, feltéve, hogy az átruházás nem házastárs, fel-, vagy lemenőágbeli rokon, vagy oldalági rokon — unokatestvérig, bezárólag — javára történik A tervezett átruházást a Központnak kell bejelenteni, amely az elővételi, illetve vételi jog gyakorlása tekintetében a bejelentés kézhezvételétől számított harminc nap alatt nyilatkozni köteles

(2) Ha az államkincstár az (1) bekezdésben foglalt elővételi, illetve vételi jogát a megszabott határidőn belül nem gyakorolja, a magángyűjteményt tulajdonosa belföldön teljes egészében szabadon elidegenítheti, a magángyűjteményben foglalt egyes tárgyak elidegenítéséhez a Központ előzetes engedélye szükséges, kivéve, ha az elidegenítés közgyűjtemény javára történik A Központ az engedélyt csak abban az esetben tagadhatja meg, ha az elidegenítés a gyűjtemény jellegét veszélyeztetné

(3) A magángyűjtemény egészének vagy az abban foglalt egyes tárgyaknak elidegenítését, továbbá az új tulajdonos nevét és lakóhelyét az elidegenítő tulajdonos köteles a Központnak bejelenteni, az új tulajdonossal pedig köteles közölni, hogy az elidegenített gyűjtemény a jelen törvény védelme alatt áll

(4) Magángyűjteménynek az ország területéről való kiviteléhez a vallás- és közoktatásügyi miniszter engedélye, a magángyűjteményben foglalt egyes tárgyak kiviteléhez pedig a Központ engedélye szükséges.

³⁴⁾ 1620—34/1949 (XI 16) V K. M. sz. rendelet

IV FEJEZET

Nemzeti érdekű múzeális értéktárgyak

13 §

(1) Nemzeti érdekű múzeális értéktárgy minden olyan régészeti, képzőművészeti, iparművészeti, történelmi, néprajzi vagy természettudományi tárgy, amelyet a Központi kiemelkedő tudományos, művészeti, történelmi vagy közművelődési jelentőségére tekintettel a múzeális értéktárgyak (a továbbiakban védett tárgyak) jegyzékébe vesz. A jegyzékbevitellel a múzeális értéktárgy a jelen törvény értelmében védett tárgya nyilvánul.

(2) A védett tárgyak jegyzékébe való felvételnek nem akadályozza, hogy a tárgy valamely nemzeti érdekű magángyűjtemény részét alkotja. A magángyűjteményhez tartozó és az (1) bekezdés értelmében a védett tárgyak jegyzékébe felvett tárgyak tekintetében a III fejezetben megállapított rendelkezéseken felül a jelen fejezetben megállapított korlátozó rendelkezéseket is alkalmazni kell.

(3) Nem lehet a védett tárgyak jegyzékébe felvenni élő művész olyan alkotását, amely saját tulajdonában van.

(4) A védett tárgyak jegyzékéből törölni kell azt a tárgyat, amely közgyűjtemény őrzetebe került, megsemmisült vagy jelentőségét más módon elvesztette. A törléssel a tárgy védettsége megszűnik.

(5) A védett tárgyak nyilvántartásának és számbavételének módját a vallás- és közoktatásügyi miniszter rendelettel szabályozza³⁴⁾, amelyben a védettségre érdemes tárgyak tulajdonosai részére bejelentési, illetve adatszolgáltatási kötelezettséget állapíthat meg.

14 §

(1) A védett tárgyat a tulajdonos, ha pedig nem ő tartja birtokában, a birtokos koteles saját költségén épsebben és változatlan állapotban fenntartani. A védett tárgy épsebének és változatlan fenntartásának biztosítása érdekében a Központ a tulajdonost (birtokost) kötelezheti a tárgykézelési és őrzési módjának, illetve helyének megfelelő megváltoztatására.

(2) Védett tárgyon biztosítási (konzerválási), helyreállítási (restaurálási) vagy átalakítási munkákat csak a Központ által meghatározott módon lehet végezni. A Központ az engedély nélkül, vagy az engedélytől eltérően végzett munkákat felfüggesztheti és a védett tárgyat, vagy annak tartozékait a fenntartásra kötelezett személy költségén az eredeti állapotba állíttathatja vissza. A Központ felfüggesztést, vagy visszaállítást tárgyzó intézkedéséhez a közigazgatási hatóság nyújt jogsegélyt.

(3) Ha a védett tárgy tulajdonosa (birtokosa) a jelen §-ban körülírt kötelezettségeinek nem tesz eleget, vele szemben a 10 § (3) bekezdésében foglalt rendelkezések szerint lehet eljárni.

15 §

A védett tárgynak tudományos kutatás céljából való hozzáférhetővé tétele, valamint közszemlére bocsátása tekintetében a 11 § (1), illetve (3) bekezdésében foglalt rendelkezéseket kell értelemszerűen alkalmazni.

16 §

(1) A védett tárgy elidegenítése esetében az államkincstarta a 12 § (1) bekezdésében foglalt rendelkezés értelemszerű alkalmazásával elvétel, illetve vételi jog illeti meg. Ha az államkincstartar az elvétel, illetve vételi jogot a megszabott határidőn belül nem gyakorolja, a védett tárgyat tulajdonosa az ország területén belül szabadon elidegenítheti, koteles azonban az új tulajdonos nevét és lakohelyét a Központnak bejelenteni, az új tulajdonossal pedig közölni, hogy az elidegenített dolog a jelen törvény védelme alatt áll.

(2) A védett tárgynak bírói vagy közigazgatási úton történt zár alá vételéről (foglalás zálogolás, zárlat stb.) védett tárgyakra elrendelt árveresről vagy védett tárgyak csődleltarba való felvételéről, végül minden olyan más hatósági intézkedésről, amely védett tárgynak kényszer útján való elidegenítésére vezet, a Központot haladéktalanul értesíteni kell.

(3) Védett tárgyat az ország területéről kivinni nem szabad, a vallás- és közoktatásügyi miniszter azonban engedélyezheti a tárgynak kiállítás céljából külfldre való ideiglenes kivitelét. A vallás- és közoktatásügyi miniszter az engedélyt a Központ javaslata alapján adja meg és abban megállapítja a kivitel időtartamát, amely azonban 90 napot nem haladhat meg, továbbá a tárgy szállítasanak és őrzésének módját, valamint a kivitel egyéb feltételeit. Az engedélyt megfellelő összegű biztosíték nyújtásától is függove lehet tenni.

V FEJEZET

Műemlékek

17 §

(1) A jelen törvényerejű rendelet alkalmazása szempontjából műemlék a földben vagy a föld felszínén lévo minden olyan építmény (épület, épületrész, földmű) és tartozéka, amelyet kiemelkedő történelmi, régészeti, képzőművészeti, iparművészeti vagy néprajzi jelentőségére tekintettel a vallás- és közoktatásügyi miniszter a Központ javaslata alapján műemlékké nyilvánít. A műemlékké nyilvánítással az ingatlan a jelen törvény értelmében védetté válik.

(2) A műemlékekről a Központ nyilvántartást vezet. A nyilvántartás elkészítésének és vezetésének, valamint a műemlékek számbavételének módját a vallás- és közoktatásügyi miniszter rendelettel szabályozza³⁵⁾, amelyben a jelen §-ban megjelölt szempontból jelentős ingatlanok tulajdonosai (birtokosai) részére bejelentési, illetve adatszolgáltatási kötelezettséget állapíthat meg.

(3) A műemlékek nyilvántartásából törölni kell azt az ingatlant, amely műemléki jelentőségét elvesztette. A törlést a vallás- és közoktatásügyi miniszter rendeli el.

(4) A telekkönyvi hatóság a Központ megkeresésére a műemlékké nyilvánított ingatlan telekkönyvi betéteiben feljegyezteti, hogy az ingatlant műemlékké nyilvánítottak. Az ilyen ingatlanra vonatkozó minden telekkönyvi bejegyzésről a Központot hivatalból értesíteni kell.

18 §

(1) A műemléket es annak tartozékait épsebben es változatlan állapotban fenn kell tartani. A fenntartás-

³⁴⁾ 1620-34/1949 (XI 16) V K M sz rendelet

kötelezettsége a tulajdonos, ha pedig a hasznosítás jogát a hasznélvező gyakorolja, a hasznélvezőt terheli

(2) A fenntartási kötelezettség az építménynek építészeti allagara és alkatára, homlokzatára, alaprajzára, továbbá az építmény műveszi megjelenésének minden tényezőjére (díszítés, vakolat, festés, korabeli berendezések stb.) kiterjed

(3) A Központ az ép és változatlan fenntartás érdekében megóvási és helyreállítási munkálatokra, a műemlek zavartalan hatásának érvényesülése érdekében pedig az elektelenítő vagy idegen részek (díszítés, átépítés, vakolás, hirdetőablak) eltávolítására kötelezheti a fenntartásra kötelezett személyt. Ha a fenntartásra kötelezett személy a munkálatokat a Központ által megállapított határidőn belül nem végzi el, a Központ azokat a fenntartásra kötelezett személy költségére elvégeztetheti. A műemlék épseget közvetlenül fenyegető veszély esetében a Központ a munkálatok haladéktalan elvégzését is elrendelheti. Rendeltetésszerű céljára nem használható építményen (rom) csak a további pusztulás megakadályozására irányuló munkálatokat lehet elrendelni.

(4) Műemléken és annak tartozékain külső vagy elso átalakítást, bővítést vagy javítást a Központ engedélye nélkül és az általa meghatározott módtól eltérően nem szabad végezni. Műemléken és annak tartozékain felíratokat és muszaki berendezéseket (antenna, állanyoszlop) a Központ által meghatározott módtól eltérően nem szabad elhelyezni. Műemlék jellegű építményre szóló építési vagy más hatósági engedélyt a Központ előzetes hozzájárulása nélkül nem lehet kiadni. A Központ az engedélye nélkül, vagy az engedélytől eltérő módon végzett munkálatok esetében a 14. (2) bekezdésében foglalt rendelkezés szerint jár el.

19 §

(1) A 18 §-ban körülírt fenntartás kötelezettségén túl a Központ oly munkálatok teljesítésére is felhívhatja a műemlek fenntartására kötelezett személyt, amelyek a műemlek eredeti jellegének kifejezésére, vagy hatásosabb érvényesülésére irányulnak. Ha a fenntartásra kötelezett személy az ilyen munkálatok elvégzését megtagadja, a munkálatokat a Központ az államkincstár terhére elvégeztetheti. Az államkincstár ilyen esetben a meglévő gazdagodás erejéig a fenntartásra kötelezett személytől megtérítést követelhet.

(2) Ha a műemlék az állam, megye, város, vagy más közszolgálat tulajdonában áll, vagy annak céljait szolgálja, a Központ a jelen §-ban meghatározott munkálatok elvégzése előtt köteles a vallás- és közoktatásügyi miniszter útján az érdekelt miniszter hozzájárulását kérni. Istentisztelet céljára rendelt ingatlanért ilyen munkálatokat csak a vallás- és közoktatásügyi miniszter hozzájárulásával és az illetékes egyházi (vallásfelelős) hatóság szempontjainak figyelembevételével lehet elrendelni.

20 §

(1) A Központ vagy megbízottja a műemleket a tulajdonos (birtokos) előzetes értesítése mellett megtekintheti és megvizsgálhatja, arról rajzokat, fényképeket vagy más muszaki felvételeket készíthet és azokat nyilvános célú kiadványokban közzölheti.

(2) A műemlék tulajdonosa, illetőleg az ingatlanon rendelkezésre jogosult más személy köteles a műemlék megtekintését a közönség részére a Központ által meghatározott módon lehetővé tenni. A műemlék meg-

tekintésének módját akként kell megállapítani, hogy az a tulajdonost, illetőleg az ingatlan felett rendelkezésre jogosult más személyt az ingatlan rendeltetészerű használatában, vagy mellánylast érdemlo életviszonyaiban ne zavarja és az szambavehető karosodásával vagy költségével ne járjon.

21 §

(1) A műemleket az állam részére ki lehet sajátítani,

a) ha a műemlék fenntartására kötelezett személy a jelen torvényerejű rendeletben megállapított kötelezettségeinek megszegésével vagy a Központ törvényes intézkedéseinek megküszítésével a műemlek épseget, jellegét vagy zavartalan érvényesülését szándékosan vagy vétkes gondatlansággal veszélyezteti,

b) ha a műemlék fenntartására kötelezett személy terhére végzett munkálatok költségeit attól behajtani nem lehet,

c) ha a műemlék fenntartása és megóvása a fenntartásra kötelezett személy vagyoni helyzetére tekintettel vagy egyéb okból az ő birtokában saját hibáján kívül nem biztosítható.

(2) Az (1) bekezdésben említett kisajátításra az 1881 XLI. törvények, valamint az azt kiegészítő és módosító jogszabályok rendelkezéseit azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy a kisajátítást a vallás- és közoktatásügyi miniszter engedélyezi és ő hivatott a kisajátítási eljárás során előterjesztett jogorvoslatok végső fokán elbírálására.

VI FEJEZET

Védett területek

22 §

(1) A műemleken kívül védelemben kell részesíteni annak építészeti és tájképi környezetét, valamint a történeti és régészeti jelentőségű földterületeket is (a továbbiakban védett területek).

(2) A vallás- és közoktatásügyi miniszter a földművelésügyi miniszterrel, illetve az esetleg illetékes más miniszterrel egyetértésben állapítja meg, hogy valamely műemlek környezetét vagy valamely földterületet az (1) bekezdés értelmében védelemben kell-e részesíteni és hogy a védett terület milyen ingatlanrészeket ölel fel.

(3) A védelemben részesített területen nem szabad olyan változtatást eszközölni, amely a műemlék épseget, zavartalan érvényesülését vagy a védetté nyilvánított környezet (földterület) jellegzetes állapotát megváltoztatja. A védett területen minden, építkezéshez és más környezetalakító változtatáshoz (pl. hirdetőoszlopok felállítása, fakivágás, parkosítás), úgyszintén a közlekedési rend megváltoztatásához vagy létesítéséhez, továbbá épületek külső átalakításához vagy lebontásához az esetleg szükséges engedély megadása előtt az arra egyébként illetékes hatóság a Központot meghallgatni köteles, az e tárgyban hozott hatósági határozatok ellen a Központ közérdekből úgy élhet fellebbezéssel, mintha az ugyben felként venne részt.

(4) A védett területté nyilvánítást és az azzal járó korlátozásokat az érintett ingatlanok telekkönyvében fel kell jegyeztetni.

(5) A vallás- és közoktatásügyi miniszter az érdekelt miniszterrel egyetértve a védeltséget megszünteti, ha a védetté nyilvánítás okai megszűntek. A határozat

feljegyzésére ez esetben is a (4) bekezdésben foglalt rendelkezések irányadók.

(b) Az erdokről és természetvédelemről szóló 1935. évi 212 § (1) bekezdésének a) pontjában foglalt rendelkezés a jelen törvényerejű rendelet hatálybalépésével érvényét veszti.

23 §

(1) A védetté nyilvánított terület használatára jogosított az a személy, aki a védetté nyilvánítás tárgyában hozott határozat folytán kárt szenved, — amennyiben ezt a méltányosság indokolta teszi — az államtól kártérítést igényelhet. A kártérítés mértékét és mértékét a bíróság állapítja meg.

(2) A védett területen fekvő bármely ingatlant az államkincstár, a törvényhatóság vagy a község (város) javára ki lehet sájtítani, ha a védelmet célszerűen másként biztosítani nem lehet. A sájtításra a 21 §-ban foglalt rendelkezéseket kell alkalmazni.

VII. FEJEZET

Műemlékek és muzeális tárgyak felkutatása

24 §

(1) A jelen törvényerejű rendelet alkalmazásában ásatáson a földszíne alatt rejlő műemlék vagy a jelen törvény hatálya alatt álló muzeális tárgy felkutatására irányuló munkálatakat kell érteni.

(2) Ásatást az ország egész területén csak a Központ, vagy az általa megbízott közgyűjtemény, intézmény vagy szak tudos végezhet, a Központ a megbízásban, az ásatás felelős vezetőjét kijelöli.

(3) Az ásatás részletes szabályait a vallás- és közoktatásügyi miniszter rendelettel állapítja meg.

25 §

(1) A 24 §-ban foglalt rendelkezések alapján végzett ásatás céljaira szükséges ingatlant, továbbá az azt környező és az ásatás céljának eléréséhez, valamint az ásatás helyétől a legközelebbi közútig való közlekedés céljaira szükséges területet a (2) és (3) bekezdésben foglalt rendelkezéshez képest az állam részére ideiglenesen vagy véglegesen ki lehet sájtítani.

(2) A jelen § (1) bekezdésében említett ingatlanok ideiglenes sájtításának van helye, ha azoknak az ásatás időtartamára való használatát az ingatlan tulajdonossal kötött megállapodás útján nem lehet biztosítani és az ásatás által közvetlenül érintett területen állandó jellegű épület nem áll.

(3) Az (1) bekezdésben említett ingatlanok végleges sájtításának van helye

a) ha az ásatás által közvetlenül érintett területen állandó jellegű épület áll,

b) ha a (2) bekezdés értelmében ideiglenesen sájtított ingatlanra még az ideiglenes sájtítás időtartamának lejártá után is szükség van és az ingatlan tulajdonosa az ideiglenes sájtítás meghosszabbításához nem járul hozzá, vagy

c) ha az ásatás során feltárt emlék megfelelő fenn tartásának biztosítása céljából erre szükség van.

(4) Az (1)–(3) bekezdések alá tartozó sájtításra a 21 § (2) bekezdésében foglalt rendelkezéseket kell alkalmazni azzal a kiegészítéssel, hogy a kártalanítási összeg megállapításában a sájtítandó földterületen vagy annak felszíne alatt rejlő dolog műemléki (muzeális) értékét nem lehet figyelembe venni és a

műemlék feltárására irányuló munkálatokat a sájtítás engedélyezése után azonnal el lehet kezdeni.

(5) A sájtítás engedélyezése után az érintett ingatlanon az eljárás befejezéséig nem szabad olyan változtatást végezni, amely az ásatás eredményességét veszélyeztetné. Ennek megállapítására, hogy a tervezett változtatás veszélyeztet-e az ásatás eredményességét, a Központ hivatott.

26 §

(1) Ha rendszeres ásatás (24 §) esetén kívül, földmunka, építkezés vagy más ok következtében a földszíne alatt rejlő ingatlan emlék (építmény, rom) vagy a jelen törvény szempontjából jelentős ingóság talál fel, vagy ilyennek jelei mutatkoznak, a föld tulajdonosa (birtokosa), illetőleg a munka felelős vezetője köteles erről a közigazgatási hatóságnak, vagy a Központnak 24 óra alatt jelentést tenni. A közigazgatási hatóság a nála tett bejelentést a Központnak haladéktalanul és közvetlenül továbbítja.

(2) A lelőhelyet, vagyis a felfedezés közvetlen környezetét a Központ intézkedéséig, legfeljebb azonban a bejelentéstől számított harminc napig érintetlenül kell hagyni, a lelőhelyen esetleg folyamatban lévő munkálatokat pedig fel kell függeszteni. A lelőhely érintetlenül hagyása, illetőleg a lelőhelyen folyó munkálatok felfüggesztése iránt a közigazgatási hatóság az (1) bekezdésben említett bejelentés után azonnal, ha pedig a bejelentés nem nala történt, a Központ utasítására intézkedni köteles. Az intézkedésnek ki kell terjednie a legszükségesebb ideiglenes megóvási és biztonsági rendelkezésekre is.

(3) A Központ a lelőhely megvizsgálása után a műemlék (muzeális tárgy) feltárása céljából szak szerű ásatást vezethet és ebből a célból elrendelheti a lelőhelyen folyó munkálatok ideiglenes vagy végleges megszüntetését.

(4) A Központ köteles a bejelentés folytán szükséges intézkedéseket haladéktalanul megtenni. Ha a Központ a bejelentés keltétől számított harminc nap alatt a földtulajdonost (birtokost, munkavezetőt) az intézkedésről nem értesíti és ezzel együtt vagy enélkül is az intézkedést a helyszínen nem foganatosítják, a lelőhely érintetlenül hagyására vonatkozó kötelezettség megszűnik és a felfüggesztett munkálatokat folytatni lehet, a munkálatok folytatásáról azonban a Központot haladéktalanul értesíteni kell.

(5) A lelőhelyen folyó munkálatok felfüggesztéséből vagy megszüntetéséből valamint az elrendelt ásatásból eredő károkért a károsultat kártalanítani kell. A kártalanítás összegének megállapítása megegyezés hiányában bíróságra utalható.

27 §

(1) A rendszeres ásatás során (24 §), vagy egyébként (26 §) a föld alól előkerült muzeális értékű ingóság tulajdonjoga az államkincstáré, a Központ azonban rendelkezés alá az ásatást végző más közület vagy magánszemély, illetve nem rendszeres ásatás esetében a találó vagy az ingóságot rejlő ingatlan tulajdonosa javára kivetelt engedélyezhet.

(2) Az (1) bekezdés alapján állami tulajdonba került ingóságok őrzési helyét a Központ állapítja meg. Az ilyen ingóság tulajdonját, valamint az ingóságot rejlő ingatlan tulajdonosát a Központ pénztartalékban részesítheti.

VIII FEJEZET

Múzeumok és Muelemek Országos Központja

28 §

(1) A jelen törvényerejű rendelet 3 §-a értelmében letelepített Múzeumok és Muelemek Országos Központja, a vallás- és közoktatásügyi miniszter felügyelete és a Magyar Tudományos Tanács¹⁵⁾ tudományos irányítás alatt álló hatóság, amely elsőfokon eljár a múzeumok és muelemek védelme körébe tartozó minden olyan ügyben, amelyet a jelen törvényerejű rendelet hatáskörébe utal, A Központ eljárásában a hatóságokkal közvetlenül érintkezik.

(2) A Központ elen a hivatalvezető áll, akit a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére a Népköztársaság Elnöki Tanácsa nevez ki. A Központ tisztviselőinek és egyéb alkalmazottainak kinevezése, illetve beosztása iránt a hivatalvezető tesz előterjesztést a vallás- és közoktatásügyi miniszternek.

(3) A Központ személyi és dologi költségeinek fedezetéről a vallás- és közoktatásügyi tárca költségvetésében kell gondoskodni.

(4) A Központ feladatkorát, szervezetét és működését a vallás- és közoktatásügyi miniszter rendeleti szabályozza.

IX FEJEZET

Büntető rendelkezések

29 §

(1) Amennyiben cselekménye súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, vétséget követ el és három évig terjedhető foghazzal büntetendő:

a) aki a jelen törvényerejű rendelet védelme alatt álló tárgyat szándékosan megrongál, elpusztít vagy megsemmisít,

b) aki a jelen törvényerejű rendelet rendelkezései ellenére a törvényerejű rendelet védelme alatt álló tárgyat az ország területéről engedély nélkül szándékosan kivisz,

c) aki az engedéllyel kivitt védett tárgyat a megállapított határidő alatt szándékosan nem hozza vissza.

(2) Az (1) bekezdés a) és b) pontjában meghatározott vétségek kísérlete büntetendő.

(3) Aki a jelen törvényerejű rendelet védelme alatt álló értéktárgyat engedély nélkül az ország területéről kivisz, illetve kelő időben vissza nem szállít, az (1) bekezdésben megszabott büntetésen felül köteles a tárgy felkutatásával és visszaszerzésével, valamint visszaszállításával kapcsolatban felmerült költségeket megteríteni.

(4) Ha a jelen törvényerejű rendelet védelme alatt álló értéktárgynak az ország területéről való kivitelét engedély nélkül megkísérlik, a vallás- és közoktatásügyi miniszter elrendelheti a tárgynak valamely közgyűjtemény orizetobe való bocsátását. Ilyen esetben a 10 § (3) bekezdésében foglalt rendelkezéseket megfelelően alkalmazni lehet.

30 §

(1) Amennyiben cselekménye súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, kihágást követ el és egy hónapig terjedhető elzárással büntetendő,

a) aki a 9 § (3) bekezdésében, a 10 § (2) bekezdésében, a 12 § (3) bekezdésében, a 13 § (5) bekezdésében, a 16 § (1) bekezdésében, a 17 § (2) be-

kezdésében vagy a 26 § (1), illetve (4) bekezdésében megállapított bejelentési (közlési) vagy adatszolgáltatási kötelezettséget nem teljesíti,

b) aki a 11 § (2) bekezdésében, illetve a 20 § (2) bekezdésében foglalt rendelkezés ellenére a tulajdonában, vagy rendelkezésére álló magángyűjteménynek, illetve muelemeknek a közönség részére való megtekintését nem teszi lehetővé,

c) aki a 11 § (3) bekezdésében, illetve a 15 §-ban foglalt rendelkezések ellenére a tulajdonában, vagy rendelkezésére álló magángyűjteményt, illetve védett tárgyat kiállítás céljából át nem engedi,

d) aki a jelen törvényerejű rendelet védelme alatt álló tárgyat a 12 § (1) bekezdésében, illetve a 16 § (1) bekezdésében biztosított elvételi, illetve vételi jog gyakorlásának szándékos megfúszásával elad, vagy megvásárol,

e) aki a magángyűjteményben foglalt egyes tárgyat a Központ előzetes engedélye nélkül a 12 § (2) bekezdésében foglalt rendelkezés ellenére elidegenít,

f) aki védett tárgyat, illetve műemléket a 14 § (2) bekezdése, illetve 18 § (4) bekezdése értelmében szükséges engedély nélkül vagy attól eltérő módon atalakit,

g) aki a 24 §-ban foglalt rendelkezés ellenére ásatást engedély nélkül végez,

h) aki a 26 § (2) bekezdésében, illetve 25 § (5) bekezdésében foglalt rendelkezés ellenére az emlékek lelőhelyén, illetve az ásatás céljára szolgáló területen munkálalatot folytat.

(2) A pénzbüntetés tekintetében az 1928. X. törvénycikknek és a 8960/1946. (173) M. E. számú rendeletnek rendelkezései irányadók.

(3) A jelen §-ban meghatározott kihágások miatt az eljárás a közizgatási hatóságnak mint rendőri büntetőbírósnak a hatáskörébe tartozik. Az 1929. XXX. tc. 39 §-a (1) bekezdésének 3. pontja alkalmazásában szakminiszternek a vallás- és közoktatásügyi minisztert kell tekinteni.

X FEJEZET

Vegyes, átmeneti és hatálybaléptető rendelkezések

31 §

A vallás- és közoktatásügyi miniszter felhatalmazást kap arra, hogy a megye, város vagy község által fenntartott egyes múzeumokat a Tudományos Tanács¹⁵⁾ javaslatára és a belügyminiszterrel egyetértésben állami kezelésbe vegye. Az állami kezelésbe vett múzeum vagyona az állam tulajdonába, szállat, alkalmazottait pedig az állami alkalmazottak létszámába kell átvenni.

32 §

A jelen törvényerejű rendelet védelme alatt álló nemzeti érdeku magángyűjtemények és múzeális emléktárgyak mentesek a vagyonadó alól.

33 §

(1) A műemlek fenntartására kötelezett személy részére abban az esetben, ha a 19 §-ban körülírt munkálatokat elvégzi, legfeljebb harminc évre terjedő rendkívüli ideiglenes házaadómentességet lehet engedélyezni.

(2) Ha az (1) bekezdésben említett munkálatok csupán az épület belsejét érintik, az adómentesség legfeljebb tizenöt évre terjedhet.

¹⁵⁾ 1949. XXVII. tv. 5 § (1)

(3) A rendkívüli ideiglenes házadómentesség részletes szabályait a vallás- és közoktatásügyi miniszterrel egyetértve a pénzügyminiszter állapítja meg

34. §

A Központnak (a vallás- és közoktatásügyi miniszternek) azt a jogerős véghatározatát, amellyel a művelék tulajdonosát (fenntartására kötelezett személyt, birtokosát) a jelen törvényerejű rendelet értelmében helyette elvégzett munkálatok költségeiben marasztalja, a közadobehajtási eljárás szabályai szerint kell végrehajtani

35 §

A jelen törvényerejű rendelet alapján elrendelt kiadatási eljárásban a feleket bélyeg- és illetékmentesség illeti meg

36 §

(1) A jelen törvényerejű rendelet hatálybalépésével egyidejűleg az 1881 XXXIX és az 1934 VIII törvénycikk teljes egészében az 1929 XI. törvénycikk pedig a műzeumi vonatkozású rendelkezései tekintetében hatályát veszti

(2) A jelen törvényerejű rendelet végrehajtásáról a vallás- és közoktatásügyi miniszter az igazságügyminiszterrel és a belügyminiszterrel — művészeti és népművelési vonatkozásaiban pedig a népművelési miniszterrel — egyetértésben gondoskodik³⁴⁾

1949. évi 14. számú törvényerejű rendelet

a büntetések kiadása és a bűnügyi jogsegély tárgyában a Román Népköztársasággal Budapesten, az 1948. évi augusztus hó 28. napján kötött egyezmény kihirdetéséről³⁵⁾

1 §

A büntetések kiadása és a bűnügyi jogsegély tárgyában a Román Népköztársasággal Budapesten, az 1948. évi augusztus hó 28. napján kötött egyezmény megerősítő okiratai Bukarestben, az 1949. évi szeptember hó 2. napján kicseréltek, ennél fogva az egyezmény az 1949. évi október hó 2. napján hatályba lépett

2 §

Az egyezmény eredeti magyar és román nyelvű szövege a következő^{36/a)}

Eredeti magyar szöveg

EGYEZMENY

a Magyar Köztársaság és a Román Népköztársaság között a büntetések kiadása és a bűnügyi jogsegély tárgyában

A Magyar Köztársaság Elnöke és

a Román Népköztársaság Nagy Nemzetgyűlésének Elnöksége

abban a kölcsönös meggyőződésben, hogy mindkét nép érdeke a jószomszédi viszony és az azonos politikai irányvonal szellemében minél inkább megerősíteni a két népi demokrácia között fennálló baráti kötelekeket, el-

határozzák, hogy a büntetések kiadását és a bűnügyi jogsegélyt egyezmény útján szabályozzák és ebből a célból az alábbiakban állapodtak meg

I FEJEZET

Büntetések kiadása és alszállítása

1 cikk

(1) A Szerződő Felek kötelezik magukat, hogy a büntetéseket a jelen Egyezményben meghatározott feltételek mellett a bűnvádi eljárás lefolytatása vagy a büntetés végrehajtása céljából kölcsönösen kiadják egymásnak

(2) Ez a kötelezettség nem terjed ki azokra a büntetésekre, akik a megkeresett Szerződő Fél állampolgárai, kivéve a 3 cikkben meghatározott eseteket

(3) Ha a büntetésemet harmadik államban követelték el, a kiadásnak csak akkor van helye, ha az ilyen cselekmény üldözését a két Szerződő Fél törvényei akkor is megengedik, ha azt kulfoldon követették el

2 cikk

(1) Kiadásnak csak olyan büntetésemet — büntetett vagy vétség — miatt van helye, amely mindkét Szerződő Fél törvényei szerint büntetésemet és egy évi szabadságvesztést vagy ennél súlyosabb büntetést vonhat maga után

(2) Ezenfelül kiadásnak van helye a Szerződő Felek valamelyikének demokratikus állami vagy gazdasági rendje, illetőleg demokratikus köztársasági államformája ellen irányuló büntetésemet miatt, továbbá valamelyik Szerződő Fél népének, politikai, szociális vagy gazdasági biztonsága illetőleg javai ellen irányuló büntetésemet miatt, végül a katonai szolgálati kötelezettség alóli kivonásra irányuló szokás és a tiltott határátlépés büntetésemet miatt is, tekintet nélkül arra, hogy a cselekmény a megkeresett Szerződő Fél törvényei szerint büntetésemet e és hogy az milyen büntetést vonhat maga után

3 cikk

(1) Háborús büntetésemet, továbbá a bűn vagy az emberiség ellen elkövetett büntetésemet miatt kiadásnak abban az esetben is helye lehet, ha a kiadást kért személy a megkeresett Szerződő Fél állampolgára

(2) Ilyen esetben a megkeresett Szerződő Fél az ügy összes körülményeinek mérlegelése alapján határoz abban a tekintetben, hogy a kiadást kért személyt a megkereső Szerződő Félnek kiadja-e vagy a kiadási kérelemben megjelölt háborús büntetésemet, illetőleg a bűn vagy az emberiség ellen elkövetett büntetésemet miatt az eljárást saját bíróságai előtt folytatja le

4 cikk

A kiadást engedélyezni kell a kísérlet vagy részesség bármely alakja és módja esetében is, amennyiben a kísérlet vagy a részességet mindkét Szerződő Fél törvényei büntetik

5 cikk

Kiadásnak nincs helye

a) ha a kiadást kért személy a büntetésemet a megkeresett Fél területén követte el, kivéve a 2 cikk (2) bekezdésében meghatározott büntetésemeteket,

³⁴⁾ 1620—34/1949 (XI. 16.) V. K. M. sz. rendelet ³⁵⁾ Kihirdetés napja 1949. november 23.

^{36/a)} Román szöveg közlését mellőzzük.

A MŰEMLÉKVÉDELMI TORVÉNY

megalkotásának indokai és előkészítésének helyzete

A kulturális orokség, a nemzeti múlt, a műemlékek védelme alapvető állami kötelezettség, egyben kollektív állampolgári jog; tehát nemcsak tudományos, kulturális vagy gazdasági, hanem fontos politikai kérdés is. Olyan kategória, amely a ma oly gyorsan változó világban állandóságot, barmely mércével mért értéket jelent; az otthonhoz, a hazához való kötődést az identitás-tudatnak, az országban élők összetartozás tudatának fontos momentumát.

A műemlékvédelem feladatait, helyzetét és működését meghatározó hatályos jogszabályok több mint 20 éve vannak érvényben. Bár a műemlékvédelem alapelvei jószerivel ma is változatlanok, a konkrét társadalmi és gazdasági feltételek az elmúlt időszakban jelentős mértékben megváltoztak, illetve további változások előtt állnak. A műemlékvédelmet érintő jogszabályok rendszere napjainkban már csak nehezen tekinthető át, ugyanakkor mégsem fed le minden területet. Figyelembe véve a műemlékvédelem megnövekedett társadalmi jelentőségét, valamint a jogszabály-alkotás ma érvényes, illetve a jelenleg ható tendenciák szerinti rendjét, feltétlenül indokolt, hogy a szükséges jogi újraszabályozás törvény szintjén történjék.

/A műemlékvédelem kezdetben törvény szinten /1881. évi XXXIX. Tc./ szabályozott ugye a továbbiakban törvényerejű rendelet /1949. évi 13. sz. tvr./, majd miniszteri rendelet /1/1967./ I. 31./ ÉM. sz. r./ szintjére került. Ez a folyamat jelezte, illetve meghatározta a műemlékvédelmi tevékenység megítélését, helyzetet - súlyának és hatékonyságának gyengüléséhez vezetett./

Az építésügyről szóló 1964. évi III. sz. törvény az építésügyi igazgatás keretei között rendezte a műemlékvédelmi feladatokat, azonban csupán az alapvető kötelezettségekről rendelkezett, a részletes szabályozást az építésügyi miniszterre bízta. A hatósági műemlékvédelemnek a művelődésügyi irányítástól való leválasztása azzal járt, hogy a tevékenység alapvetően kulturális jelentősége fokozatosan háttérbe szorult, a művelődéspolitikai részvétele formálissa zsugorodott. Ezáltal az építésügyi igazgatáshoz való tartozás kétségtelen előnye mellett "féloldalassá vált" a nemzeti orokség, s ezen belül a műemlékvédelem szerepének érvényesülése.

Az elmúlt évtizedek tapasztalatai azt is bizonyították, hogy nemcsak a műemlékileg védett épületek és együttesek, hanem az épített környezet egésze is képvisel olyan eszte-

tikai, kulturális, társadalom alakító értékeket, amelyek az eddigi építésügyi szabályozásoknál konkrétabb és hatékonyabb védelmet igényelnek. Ezekből a felismerésekből következően az építésügy és a műemlékügy új, törvényszintű szabályozása során a két területet érintő jogszabály rendszernek elvi, és koncepcionális kérdésekben egymással értelemszerű kapcsolatban és összhangban kell lennie. Az építésügyi törvény az épített környezet egészének fejlesztését és védelmét szabályozza, míg a műemléki törvény az azon belül kiemelkedő jelentőségű - műemléki - értékek sajátos, intenzívebb és mélyrehatóbb védelmének feltételeit biztosítja. Ugyancsak a műemléki törvényben kell újból megfogalmazni a műemlékvédelemnek mindazokat a fentebb említett kulturális feladatait is, amelyek napjainkra háttérbe szorultak, de amelyek a hatékony védelemnek alapvető feltételei.

A műemléki törvény megalkotásának szükségességéről a fentiek tudatában foglalt állást az Országgyűlés Építési és Köznevelési Bizottsága 1989. május 17-i ülésén, s e határozata alapján kezdődött meg a törvényelőkészítő munka. Az előkészítés fázisában körültekintő elemzés tárgyává tettük az összes egykori és mai hazai jogszabályokat éppúgy, mint más országok műemléki törvényeit, szabályait. Különös jelentőséggel bír e tekintetben az Európa Tanács 121.sz. ajánlása, amely az "Európai építészeti örökség" védelméről szól. A szemléletében rendkívül korszerű szöveg többek között /3.cikkelyében/ azt is hangsúlyozza, hogy szükséges a törvényes szabályozás.

A műemléki törvény mielőbbi életbe léptetését sürgeti az a körülmény is, hogy újra kell fogalmazni - a változó tulajdonformákat is tekintetbe véve - a tulajdonosok, közösségek /önkormányzatok/, a nemzet, jogait és kötelességeit, az építészeti örökség, s ezen belül a műemlékek, használata és fenntartása terén. Rögzíteni szükséges a védelem fokozatait /kategóriáit/, s ezekkel összhangban újra kell szabályozni a műemlékvédelem állami feladatait, s meg kell határozni az annak ellátásához szükséges pénzügyi forrásokat, - amely utóbbiak biztosításához szintén szükségesek a törvényben megfogalmazott garanciák.

A műemléki törvény kell hogy meghatározza az államigazgatási és közintézményi rendszer reformján belül a műemlékvédelem szerveinek feladatát, helyét. A műemléki hatóság a nemzet nevében tevékenykedve kell biztosítsa - bárkivel szemben - a védelmet, rögzítve, hogy az intézmény a nemzet nevében tevékenykedik, alapvetően állami feladatot lát el,

- az állam részéről a védetté nyilvánítás a nemzet érdekének az érvényesítése jogi úton történhet, így a szervezet államigazgatási jogi feladatot kell ellásson,
- a műemlékvédelem az állampolgárok részére a kötelezettségekkel arányban jogokat, /támogatásokat, kedvezményeket, stb./ kell biztosítson, ennek forrása az állami költségvetés /most is így van, mint ahogy Európában mindenütt/,
- biztosítani kell az állam nevében való intézkedés - a speciális területnek megfelelő - tudományos elvi és módszertani alapjainak kidolgozását és azok alkalmazását a gyakorlatban. Ezek az elvek szolgálhatnak alapul az országosan egységes hatósági, szakhatósági irányításnak, annál is inkább, mivel az egyedi objektumok mikénti kezelése szabványban, vagy más írott módon egységesen nem szabályozható.

A műemléki törvény továbbra is fenn kell hogy tartsa a védett építmények tulajdonosaira vonatkozó alapvető fenntartási kötelezettséget, éppugy, mint a hatósági hozzájárulást igénylő munkák és feladatok meghatározását, a leletek védelmét, stb., stb.

A műemlékvédelmi törvény előkészítésének helyzete jelenleg a következő: A törvény szabályozási koncepciójának tervezete elkészült, azt az Országos Műemléki Tanács megvitatta. Jelenleg folyik a szöveg tárcaközi egyeztetése. Az OMT tagok illetve a tárcák véleményének ismeretében fog sor kerülni a szövegtervezet véglegesítésére. A törvény részletes, véglegesnek szánt szövegét a koncepció elfogadása után, illetve az "Épített környezet fejlesztése és védelme" törvény tervezetével párhuzamosan kell kidolgozni.

A törvény előkészítésével kapcsolatos eddigi elemző munka, és a már lefolytatott egyeztetések éppugy, mint a különböző szakmai és társadalmi szervezetek véleményének megismerése, azt erősítette meg, hogy a műemléki törvényre a fentiekben részletezett indokok alapján feltétlenül és minél előbb szükség van. Ennek érdekében a törvény-előkészítő munkát folytatni kell, a törvény tervezetét a lehető legkorábbi időpontban az Országgyűlés elé kell terjeszteni.

Budapest, 1990. április 20.